

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

Допускається до захисту:
т.в.о. завідувача кафедри
міжнародних економічних відносин,
кандидат економічних наук, доцент
Марія
« » 2024 р.

Співробітництво України з КНР: проблеми та перспективи

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

Комплексна кваліфікаційна (магістерська) робота

**Частина 1. Розвиток зовнішньоторговельних відносин України з
КНР в умовах відродження «Шовкового шляху»**

Виконавець: Антоніна ПРОСЯНЮК

Науковий керівник: Зорина АТАМАНЧУК

**Частина 2. Зовнішньоторговельні відносини України і Китаю в галузі
важкої та хімічної промисловості**

Виконавець: Олександра РИШКЕВИЧ

Науковий керівник: Юлія ІЩУК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ПРОСЯНЮК АНТОНІНА ВІКТОРІВНА

Допускається до захисту:
т.в.о. завідувача кафедри
міжнародних економічних відносин,
кандидат економічних наук, доцент
_____ Марія
«_____» _____ 2024 р.

**Розвиток зовнішньоторговельних відносин України з КНР в умовах
відродження «Шовкового шляху»**

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Науковий керівник:
Зорина АТАМАНЧУК, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин,
кандидат екон. наук, доцент

підпис

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали / за шкалою ЄКТС / за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2024

АНОТАЦІЯ

Присянюк А.В. Розвиток зовнішньоторговельних відносин України з КНР в умовах відродження «Шовкового шляху». Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини. Освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини». Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2024.

У роботі розглянуто етапи українсько-китайського економічного співробітництва, досліджено розвиток торговельно-економічних відносин між Україною та Китаєм, визначено проблеми та перспективи.

Основними науковими результатами магістерської роботи є кореляційно-регресійний аналіз факторів впливу на експорт товарів України до Китаю.

Ключові слова: «Один пояс, один шлях», зовнішня торгівля, українсько-китайські торговельно-економічні відносини», стратегічна ініціатива

87 с., 11 табл., 12 рис., бібліограф.: 66 найм.

Prosianiuk A.V. The development of foreign trade relations of Ukraine with China in the context of the revival of the «Belt and Road Initiative». Specialty 292 International economic relations. Educational and professional program «International Economic Relations». Vasyl' Stus Donetsk National University, 2024.

The paper examines the stages of Ukrainian-Chinese economic cooperation, examines the development of trade and economic relations between Ukraine and China, identifies problems and prospects.

The main scientific results of the master's work are the correlation-regression analysis of factors influencing the export of Ukrainian goods to China.

Key words: «One Belt, One Road», foreign trade, Ukrainian-Chinese trade and economic relations, strategic initiative

87 p., 11 tabl., 12 fig., bibliography: 66 items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КИТАЄМ.....	9
1.1 Характеристика етапів розвитку українсько-китайських відносин.....	9
1.2 Генезис процесу економічної співпраці між Україною та Китаєм.....	15
1.3 «Один пояс, один шлях» як невід’ємна частина співробітництва з КНР.....	20
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКИХ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН.....	25
2.1 Дослідження динаміки і структури торгівлі між Україною та КНР.....	25
2.2 Моделювання впливу економічних факторів на експорт товарів з України в КНР.....	42
2.3 Аналіз структури та обсягів китайських інвестицій в економіку України, тенденції спільного підприємництва.....	48
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КНР.....	61
3.1 Чинники, що ускладнюють прогрес торговельно-економічних зв’язків між Україною та КНР.....	61
3.2 Пріоритетні напрямки розвитку українсько-китайського економічного співробітництва	70
3.3 Перспективи реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях» та участь у ній України.....	75
ВИСНОВКИ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87

ВСТУП

Актуальність теми. Світова глобалізація, в першу чергу через переплетення економічних і фінансових зв'язків, змушує країни співпрацювати більше, щоб захистити свої національні інтереси. Зовнішньополітичні відносини країн постійно змінюються, що призводить до посилення двосторонніх міжнародних відносин.

В XXI столітті геополітика КНР переросла за межі країни та економічна активність призвела до перерозподілу сфер впливу світових центрів сили (США та Європа) на свою користь, витісняючи їх з кількох регіонів, де вони раніше були лідерами. Це означає, що не тільки вчені, але й політичні лідери інших країн повинні розуміти і враховувати бачення КНР щодо світової геополітичної будови.

Світ змінився в результаті війни Росії проти України. Вона спричинила багато ризиків і загроз, спричинила зміни в політичному, економічному та безпековому секторах, і нині важко передбачити наслідки. Російська агресія погіршила соціально-економічні умови в регіонах і по всьому світу, посиливши глобальні конфлікти. Зокрема, через кризу на ринку продуктів харчування та зростання цін на енергоресурси споживчі товари подорожчали, що негативно вплинуло на рівень добробуту населення багатьох країн. Паралельно інфляція по всьому світу зростає.

Російсько-українська війна стала найбільшим військовим конфліктом двадцять першого століття та є одним із ключових факторів сучасної глобальної геополітичної трансформації.

Сьогодні на дружні обміни між Китаєм і Україною накладається значний тиск. Якщо торговельно-економічна та інші сфери співробітництва між Китаєм і Україною розвивалися швидко протягом останніх тридцяти років, то є надія, що країни будуть активно співпрацювати протягом наступних тридцяти років, не лише в галузі торгівлі.

Розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною та Китаєм присвячено публікації багатьох як українських, так і зарубіжних вчених. Серед них С. Герасимчук, О. Ковалова, В. Зайцева, Ю. Пойта, В. Клименко, Д. Остапчук, З. Атаманчук, Т. Орехова, М. Савченко, Т. Голуб, І. Фурсенко, О. Яценко, Л. Власенко, Ю. Макогон, Т. Осташко, В. Лойко, Ю. Рамський, Л. Інін, В. Захарін, В. Волосюк, Я. Глущенко, В. Сторчак, Н. Скоробогатова, С. Корольова, А. Гончарук, Є. Гобова, В. Кіктенко, О. Коваль, С. Кошовий, Чжан Хун, Чжу Дунмін, Хуан Іпін та інші. Проте питання зовнішньоторговельних відносин України з КНР в умовах відродження «Шовкового шляху» потребує додаткового наукового обґрунтування.

Метою роботи є дослідження поточного стану та проблем розвитку торговельно-економічних відносин між Україною та Китаєм, а також обґрунтування перспективних шляхів їх розвитку.

Для досягнення мети, було поставлено такі **завдання**:

- визначити етапи розвитку українсько-китайських відносин;
- охарактеризувати процес економічної співпраці між Україною та Китаєм;
- підкреслити важливість реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях» як важливої частини співробітництва з Китаєм;
- дослідити динаміку та структуру торгівлі між Україною та КНР;
- змодельовати вплив економічних факторів на експорт товарів з країни до КНР;
- проаналізувати структуру та обсяги китайських інвестицій в економіку України, тенденції спільного підприємництва;
- визначити чинники, що ускладнюють прогрес торговельно-економічних зв'язків між Україною та КНР;
- обґрунтувати пріоритетні напрямки економічного співробітництва між Україною та Китаєм;
- розглянути можливості реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях» та можливості участі в ній України.

Об'єктом дослідження є зовнішньоторговельні відносини України з КНР.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних і прикладних засад формування та імплементації розвитку зовнішньоторговельних зв'язків України з КНР в умовах відродження «Шовкового шляху».

Теоретико-методологічною базою для написання кваліфікаційної роботи стали наукові праці українських і зарубіжних вчених, статті з вітчизняних та іноземних періодичних видань; дані Організації Об'єднаних націй, Міжнародного валютного фонду, Світового банку; дані Міністерства економіки України, Національного банку України, Державної служби статистики України. Використовувалися також матеріали, викладені у монографіях, пояснювальних записках, матеріалах за результатами діяльності міжнародних форумів, конференцій, круглих столів; ресурси глобальної інформаційної мережі Інтернет.

У роботі використані такі **методи** дослідження, як: історичний (для вивчення українсько-китайських відносин на різних етапах розвитку); діалектичний (дослідження взаємодіючих та взаємопов'язаних фактів, умов і факторів, що комплексно впливають на стан двосторонніх торговельно-економічних відносин); графічний і табличний прийоми – для визначення взаємозв'язку між певними показниками, їх ілюстрацій, а також представлення результатів дослідження; методом моделювання проведено кореляційно-регресійний аналіз факторів впливу на експорт українських товарів до Китаю.

Теоретичне та практичне значення мають результати кореляційно-регресійного аналізу факторів впливу на експорт українських товарів до Китаю, а також запропоновані шляхи удосконалення торговельно-економічних відносин з метою перетворення Китаю на стратегічного партнера України.

Наукові результати дослідження:

1. Математичний інструментарій щодо аналізу факторів впливу на

експорт українських товарів до Китаю, що отримав подальшого розвитку;

2. Обґрунтовані сильні сторони, слабкі, а також можливості та загрози розвитку українсько-китайських торговельно-економічних відносин;

3. Запропоновані шляхи удосконалення зовнішньоторговельних відносин України з КНР в умовах відродження «Шовкового шляху».

Апробація результатів дослідження. За результатами кваліфікаційної магістерської роботи автором опубліковано такі наукові праці:

- Атаманчук З. А., Присянюк А. В. Зовнішньоторговельні відносини України з КНР: поточний стан та перспективи розвитку. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 85. № 6. С. 183–189;

- Атаманчук З. А., Присянюк А. В. Розвиток зовнішньоторговельних відносин України з КНР. XXVI Міжнародна науково-практична конференція «Scientific trends and ways of solving modern problems». La Rochelle, France. 2023. С. 46-49.

Структура роботи: кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел, що включає 67 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 86 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КИТАЄМ

1.1 Характеристика етапів розвитку українсько-китайських відносин

На сучасному етапі розвитку економіки нашої країни актуальним є питання реалізації торговельно-економічних відносин між нашою державою та Китайською Республікою. Політична атмосфера між Китаєм і Україною безпосередньо впливає на економічні зв'язки двох країн. Чим вона «тепліша», тим більше китайських інвестицій в економіку України, і навпаки. Відносини між Україною та Китаєм стрімко розвивалися з 1992 по 2004 рік. Це було результатом широкого політичного обговорення, створення необхідної правової основи та практичного виконання домовленостей у різних сферах співпраці (торгово-економічній, військово-технічній, науково-освітній та культурній) [1, с. 13-14]. Під час державних візитів у 1994–1995 роках другий президент України Л. Кучма встановив особисті зв'язки з головою КНР Цзян Цземінем. Це призвело до проголошення стратегічного партнерства.

За президентства В. Ющенка (2005–2010 рр.) зовнішньополітична стратегія України переорієнтувалася на ЄС і США, а співпраця з Азією стала менш активною. Внутрішньополітичні конфлікти в Україні того часу негативно вплинули на відносини між Україною та Китаєм.

Крім того, уряд Китаю відмовився від країн, де відбувалися «кольорові революції» [1, с.13-15]. Уряд України заявив, що його євроатлантичний курс, який передбачає вступ до НАТО та ЄС, «посприяв» переформатуванню відносин із Китаєм. Цей курс передбачав забезпечення економічної безпеки країн-учасниць, співпрацю в галузі науки і захист довкілля, боротьбу з тероризмом, технічне співробітництво, корупцію, розвиток ринкової економіки, реформування оборонної, адміністративної діяльності, а також реформування структури збройних сил Незважаючи на це, Китай підтримує

Україну на шляху до ринкових перетворень, оскільки він завжди визнавав нашу державу суверенною та незалежною. У рамках вступу України до СОТ 16 грудня 2005 р. був підписаний Протокол про доступ на ринки товарів і послуг в Гонконзі. Він передбачав активізацію торговельно-економічної співпраці між нашою країною та КНР в СОТ, а також регулювання переліку товарів і послуг, на які були знижені або скасовані митні тарифи.

Один із найоб'ємніших ринків Азії тепер доступний для України; це підкреслило перспективи обох країн на промисловому та сільськогосподарському ринках.

У 2007 році (27-31 березня) українсько-китайський політичний діалог почався, коли колишній голова Верховної Ради О. Мороз відвідав Китай після тривалої перерви. Дипломатичне та торговельно-економічне ставлення КНР постраждало від тогочасного розпуску ВРУ В. Ющенком.

У той час Україна активно працювала над виконанням попередніх договорів із Китаєм щодо військово-технічних і технологічних обмінів [1, с. 15]. За останні кілька років Китай поступово став потужним конкурентом українського військово-промислового комплексу, витісняючи продукцію українських виробників із ринків Азії та Африки, що призвело до того, що укладання нових військових контрактів перестало мати сенс.

Що стосується початку розвитку зовнішньоекономічної діяльності України як самостійної та незалежної сторони міжнародних відносин, слід зазначити, що з 1992 року торгівля між Китаєм та Україною зазнала значних зростання та падіння. Ці зміни відрізняються від тих, які відбуваються в інших країнах, що набули незалежність після розпаду СРСР.

Якщо ми хочемо, щоб економічна взаємодія між двома країнами розвивалася більш ефективно, ми повинні з'ясувати, чому виникають такі ситуації. Для цього необхідно вивчити історичні етапи розвитку торговельно-економічних відносин між ними (табл. 1.1).

Відносини між Україною та Китаєм після Помаранчевої революції найкраще описуються словами «стагнація», що означає «застій», або

«депресія». З приходом до влади В. Януковича торговельно-економічна, політична та культурна співпраця поживавила. Президент України відвідав Китай у 2010 році під час Саміту з ядерної безпеки у Вашингтоні, а також під час зустрічі лідерів двох країн [1, с. 16]. Сторони домовилися про створення підкомісій для співробітництва в таких сферах, як торгівля, сільське господарство, наука та техніка, космос, культура та освіта.

Таблиця 1.1 – Етапи розвитку торговельно-економічних відносин між Україною та КНР

Етапи	Період (роки)	Форма співробітництва	Сфери співробітництва
Етап 1	1992-1997	Бартерна торгівля	Легка промисловість та верстатобудування
Етап 2	1998-1999	Човникова торгівля	Легка промисловість
Етап 3	2000-2003	Торгівля, спільне підприємництво	Легка промисловість, виробництво пластмаси, каучуку, машинобудування, хімічна промисловість, с/г, поліграфія, телекомунікації, медицина та харчова промисловість.
Етап 4	2004-2007	Торгівля, спільне підприємництво, пряме інвестування	Металургія, хімічна промисловість, машинобудування, сільське господарство та харчова промисловість, телекомунікації, медицина та легка промисловість
Етап 5	2008- 2022	Торгівля, спільне підприємництво, пряме інвестування	Хімічна промисловість, машинобудування, туризм, металургія, сільське господарство, телекомунікації, освіта, харчова промисловість, медицина, наука, авіація, космос та оборона тощо

Джерело: складено автором на основі [38]

Наразі стратегічне співробітництво між двома країнами переважно економічне, а не політичне. Глобальна фінансова криза 2008-2009 років, яка вплинула на економіку України, а також на перехід Китаю до нової реформаторської стратегії, призвела до того, що численні «обіцяні» інвестиції від китайського уряду залишилися на папері.

У 2011 році голова КНР відвідав Україну з офіційним візитом. Сторони підписали Декларацію про встановлення та розвиток відносин стратегічного

партнерства, а також кілька угод на загальну суму 3,5 млрд дол. США [2, с. 13-18].

Під час свого візиту до України китайський лідер Ху Цзіньтао висловив чотири тези, які, на його думку, дозволили б двом країнам використати «шанси, переваги та потенційні можливості» для співробітництва [23, с. 13–18]. Ці ідеї були визначені як шляхи посилення стратегічного партнерства між двома країнами (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Напрями активізації українсько-китайського стратегічного партнерства у 2015-2022 рр.

Напрямки співробітництва	Характеристика напрямків
Торговельно-економічний	Збільшення обсяг торгівлі, провести оптимізацію торгової структури, підвищити частку продукції з підвищеною доданою вартістю та продукцію сфери високих технологій
Проекти спільного підприємництва	В перспективі – створення урядами умов для проектів співробітництва, з метою якнайшвидших соціально-економічних зисків
Взаємні інвестиції	Китайський уряд заохочуватиме китайські підприємства до інвестицій і роботи в Україні. Буде підтримувати фінансово важливі проекти співробітництва
Високі технології	Поглиблена співпраця в сферах високих технологій, використовуючи принцип взаємодоповнюваності. Співробітництво у таких сферах як авіація, суднобудування, біоінженерія, розробка нових матеріалів. Співпраця у втіленні та застосуванні науково-технічних розробок у промислове виробництво

Джерело: [1, с. 16-17]

У грудні 2013 року під час візиту Президента України В. Януковича до Китаю було підписано низку документів, включаючи Договір про дружбу і співробітництво, Спільну декларацію України та Китайської Народної Республіки (КНР) щодо подальшого розвитку відносин стратегічного партнерства (щоб активізувати міждержавний політичний діалог на вищому рівні та підтвердити позиції двох країн щодо найважливіших питань міжнародного життя) [8]. Тоді Україна мала широкі можливості співпрацювати з Китаєм у різних сферах, включаючи розробку, виробництво та технічне обслуговування авіаційної техніки, залізничний рухомий склад (в рамках національного проекту «Повітряний експрес») і будівництво портової

інфраструктури [8]. Це призвело до посилення співпраці між Китайською асоціацією міжнародних підрядників та Українським союзом промисловців та підприємців (УСПП), також у сферах сільського господарства та високотехнологічних секторів.

Коли підписали міжурядову угоду про економіко-технічне співробітництво між Міністерством аграрної політики і продовольства України і Генеральною адміністрацією нагляду за якістю, карантинном та інспекцією Китаю дозволило експортувати соєві боби та ячмінь з України до Китаю, а також сприяло реалізації інвестиційних проектів між Україною та Китаєм в аграрному секторі.

Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України та Китайська експортно-кредитна страхова корпорація «Sinasure» уклали угоду про співробітництво у сфері енергоефективності, енергозбереження та відновлюваних джерел енергії. Угода передбачає кредитування та страхування відновлюваних джерел енергії. Запровадження проектів відновлюваної енергетики за допомогою рамкової угоди між ТОВ «Грінтек Енерджі» - це Китайська Національна група корпорацій будівельних матеріалів і «Sinasure», Китайською експортно-кредитною страховою корпорацією призвело до збільшення фінансування проектів у будівництві та розвитку сектора відновлюваної енергетики в Україні [6].

Групові поїздки китайських туристів до України, яка була включена до Переліку країн, рекомендованих для відвідування, були стимульовані Меморандумом про взаєморозуміння між Державним агентством України з туризму і курорту і Національною туристичною адміністрацією КНР [8]. Таким чином, стагнація 2005–2010 років була подолана. У висновку, кінець 2013 р. став підйомом відносин між Китаєм та Україною до одного з найвищих рівнів за всі роки незалежності, але коли розпочалась «Революція гідності» ці відносини були трішки «заморожені».

Китай заявив, що підтримує незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України в 2014 році, коли Росія почала експансію на Кримському

півострові. Голова Китаю надіслав телеграму з привітанням новообраному, на той момент, президенту П. Порошенку, заплотивши, що «китайська сторона надає велике значення розвитку відносин з Україною» [1, с. 18-20].

В останні роки китайсько-українські партнерські відносини та стратегічна взаємодія продовжували шукати нові можливості. Президент України П. Порошенко зустрівся з прем'єром Державної ради Китаю Лі Кецяном під час Всесвітнього економічного форуму в Давосі в січні 2015 року. Зустріч між Президентом України та Головою КНР Сі Циньпіном відбулася коли був Вашингтонський саміт з питань ядерної безпеки 1 квітня 2016 р. У процесі зустрічі обговорювалося питання посилення співробітництва між двома державами.

Китай заявив, що підтримує незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України в 2014 році, коли Росія почала експансію на Кримському півострові. Голова КНР надіслав привітальну телеграму новообраному президенту України П. Порошенку, заплотивши, що «китайська сторона надає велике значення розвитку відносин з Україною» [12, с. 18-20].

В останні роки китайсько-українські партнерські відносини та стратегічна взаємодія продовжували шукати нові можливості. У січні 2015 р. відбулася зустріч Президента України П. Порошенка із Прем'єром Державної Ради КНР Лі Кецяном у рамках Всесвітнього економічного форуму у Давосі. Зустріч між Президентом України та Головою КНР Сі Циньпіном відбулася під час Вашингтонського саміту з питань ядерної безпеки 1 квітня 2016 року. У процесі зустрічі обговорювалося питання посилення співробітництва між двома державами.

Міністр закордонних справ України П. А. Клімкін перебував з робочим візитом у Китаї з 27 по 28 квітня 2016 року. Під час візиту він провів переговори з Міністром закордонних справ Китаю Ван Ї, з яким обговорювалися поточні питання українсько-китайської взаємодії.

У 2019 році в Пекіні відбулися політичні консультації заступників міністрів закордонних справ двох країн щодо поточних двосторонніх відносин і питань, пов'язаних із діяльністю Організації Об'єднаних Націй (ООН).

Контакти між законодавчими органами двох країн є важливою частиною відносин між КНР та Україною. Вони відбуваються у формі двосторонніх груп співпраці, наприклад, групи депутатів Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків з Китаєм.

Отже, проаналізувавши майже двадцять дев'ять років історії співпраці між Україною та Китаєм, було виявлено важливі моменти, які відіграли важливу роль у розвитку двосторонніх відносин.

1.2 Генезис процесу економічної співпраці між Україною та Китаєм

У 2015 році Китай перетворився на джерело інвестицій, виділивши 62 млрд дол. США зі своїх валютних резервів на зовнішньоекономічні проекти. У 2017 році Банк розвитку Китаю та Експортно-імпортний банк КНР надали Латиноамериканським країнам більше кредитів, ніж Світовий банк, Міжамериканський банк розвитку та Експортно-імпортний банк США. Китайські інвестори інвестують в енергетику, видобування сировини та інфраструктуру, на відміну від японських та японських інвесторів, що зосереджені на виробництві. Китай є найважливішим торговим партнером більше 120 країн.

Таким чином, щоб протистояти західним моделям економічного розвитку, Китай зміцнив свою позицію, створивши «Пекінський консенсус» або «Вашингтонський консенсус» [4].

Загалом дипломатія Китаю в економіці зосереджена на «ідейно близьких» партнерах, тобто країнах, що розвиваються в Азії, Африці та Латинській Америці, які мають неофіційне покровительство Китаю.

Крім того, китайський уряд створив «стратегічне партнерство» з великими державами та покращив свої відносини з сусідніми країнами [5, с. 20-21]. Згідно з табл. 1.3, відносини Китаю з іншими країнами можна класифікувати за різними рівнями співпраці, яка проявляється в таких сферах, як економіка, фінанси, політика, війна та культура.

Таблиця 1.3 – Рівні відносин уряду КНР із закордонними партнерами

Рівні відносин уряду КНР із закордонними партнерами	
Прості дипломатичні відносини	- підтримка сприятливого ділового та політичного клімату; - забезпечення прийому посадових осіб з інших країн, відправлення делегацій китайських високопосадовців до цих країн
Відносини добросусідства і дружби	- співпраця на некомерційній основі у сфері культури; - обмін молоддю для підтримки дружніх відносин між державами
Відносини партнерства та співпраці	- спільне партнерство; - конструктивне партнерство; - всебічне співробітництво і партнерство; - стратегічне партнерство; - стратегічна взаємодія та партнерство; - всебічне стратегічне співробітництво та партнерство

Джерело: [58]

Для підтримки глобальної стабільності КНР прагне розвивати партнерські відносини з країнами БРІКС (Бразилія, Росія, Індія, Південна Африка), Великою двадцяткою (Австралія, Велика Британія, Канада, Італія, Німеччина, США, Саудівська Аравія, Туреччина, Франція та Японія).

Новий банк розвитку БРІКС, Фонд сприяння співпраці Південь-Південь, АБП та Фонд Шовкового шляху підтримують міжнародні економічні та інфраструктурні проекти Китаю. Пекін намагається зробити юань міжнародною резервною валютою. «Китай повинен продемонструвати своє бажання і взяти на себе більшу міжнародну відповідальність у сприянні економічному розвитку в Азії та за її межами, а також у всьому світі», — сказав Лоу Цзівей, міністр фінансів Китаю [10, с. 19].

Китайський уряд «не забуває» про Україну, незважаючи на те, що Україна не входить до G-7 та G-20, її економіка менш розвинена та має більше

проблем, ніж економіки цих країн. Головні елементи «стратегічного партнерства» Китаю — це його політична нейтральність і толерантність до інтересів і дій інших країн.

Зростаючі політичні та економічні інтереси Китаю щодо країн ЄС та Нової Східної Європи (Білорусь, Україна, Молдова, Латвія, Литва та Естонія) призвели до сучасних відносин між Україною та Китаєм. КНР зміцнює ці відносини, надаючи фінансову допомогу (Китай скористався можливістю допомогти під час світової кризи) [1, с. 21]. Враховуючи високу ймовірність «плагіату», Російська Федерація вкрай стримана щодо надання Китаю військових технологій. Отже, отримання цих технологій з України матиме для Китаю дві основні переваги: Китай отримає технології та зміцнюватиме свої позиції в країні, яку Росія вважала своєю сферою впливу (Україна).

Для нашої країни це означатиме співпрацю у військовій галузі та впровадження нових технологій у військово-промисловий комплекс (суднобудування та океанічне проектування, авіація).

Наближається глобальний план китайського уряду збільшити експорт і інвестиції в потенційні ринки між Росією та ЄС. Ці ринки можуть дозволити іноземним інвестиціям поповнити українську економіку та запустити нові проекти. Щоб отримати доступ до нових ринків і придбати стратегічні активи, Україна може стати важливим місцем для просування китайських товарів і брендів [1, с. 22-23].

На рис. 1.1 показано основні цілі «стратегічного партнерства» Китаю з іншими країнами.

Торговельні зв'язки між Китаєм і ЄС активно розвиваються. Зокрема, у 2019 році китайський експорт до Європи становив 386 млрд доларів, тоді як імпорт становив 204 млрд доларів, що призвело до додаткового сальдо торгового балансу для Китаю (182 млрд доларів). Імпорт товарів і послуг з Китаю становив 16,6% європейського імпорту, а експорт становив 11,7% [7, с. 25].

Політична мотивація Китаю інвестувати в економіку нашої країни, надаючи кредити з низькою процентною ставкою на великі терміни, оскільки це забезпечить йому кращі переговори з Росією та ЄС. Уряд Китаю обережно ставиться до партнерських відносин з Україною, оскільки він прагне зберегти баланс у геополітичному трикутнику між Сполученими Штатами, Росією та Китаєм.

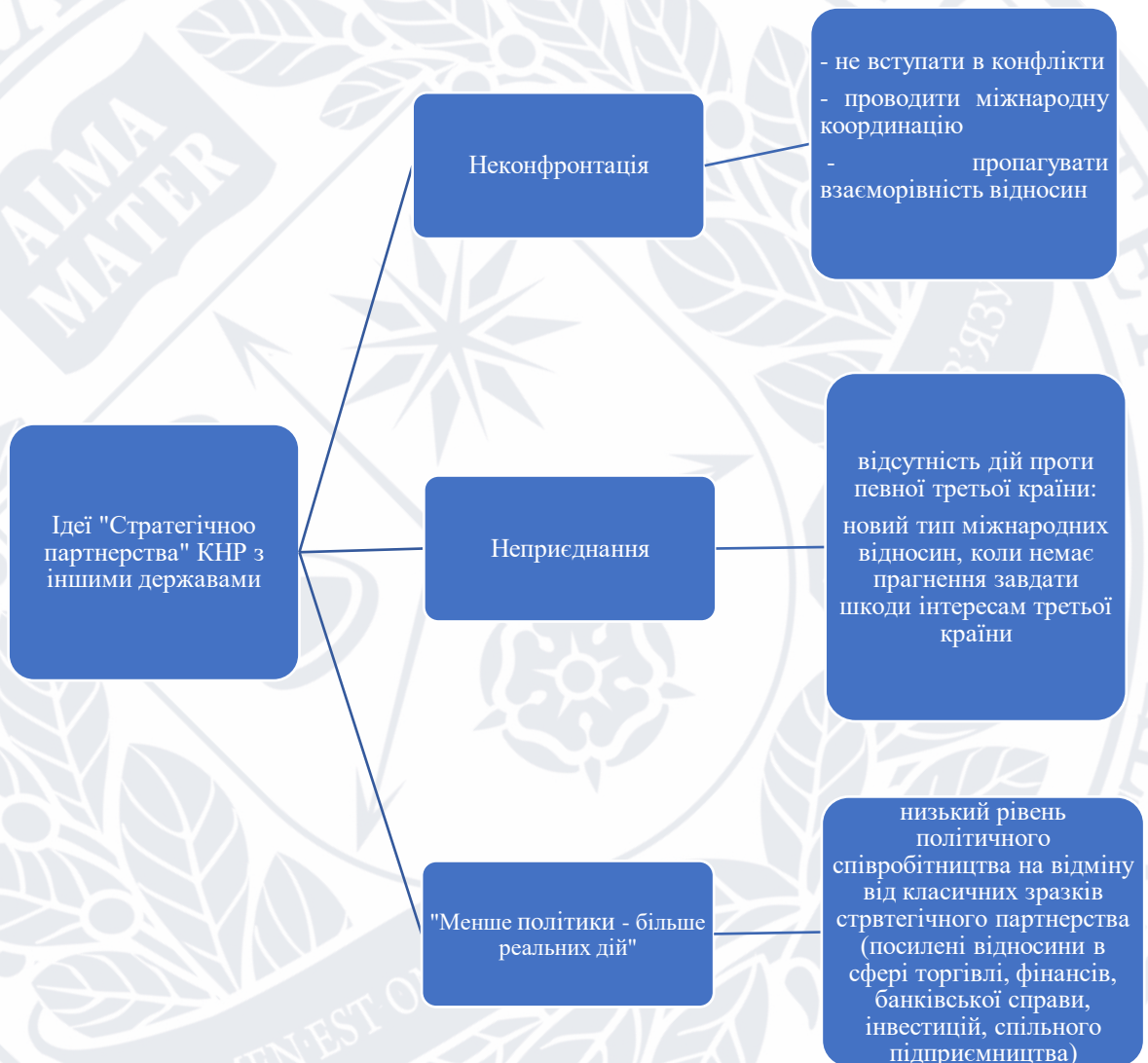

Рисунок 1.1 – Пріоритетні напрямки «стратегічного партнерства»

Китайської Народної Республіки з іншими державами

Джерело: складено автором на основі [1]

Важливо, щоб Україна продемонструвала свою незалежну зовнішньополітичну позицію, не покладаючись повністю на США та ЄС.

Відносини між Китаєм і Україною є надзвичайно асиметричними, оскільки Китай контролює всі ініціативи щодо спільного підприємництва, досліджень і інших сфер. Протягом 2014-2016 років український уряд зосереджувався на внутрішніх і зовнішніх питаннях і проблемах (відновлення територіальної цілісності, політичні процеси, відносини з ЄС та США), які не стосувалися КНР. У результаті український уряд повторив помилки 2004 року в «азіатській політиці»: дистанціював від Китаю та поглиблював партнерство з Японією.

Сьогодні в Україні немає стратегії для подальшого розвитку відносин із Китаєм, окрім практичної реалізації вже укладених документів [55]. Незважаючи на це, український бізнес активно шукає нові можливості в Китаї, але це важко зробити без державної підтримки.

За останні два роки ставлення українців до Китаю змінилося. Тепер вони бачать Україну як молоду європейську країну, яка перестала бути частиною пострадянського простору або країною-сателітом або додатком до Росії. Здійснення Договору про дружбу і співробітництво та реалізація Програми розвитку відносин стратегічного партнерства між Україною та КНР забезпечить можливість досягти абсолютно нового рівня міждержавних відносин і масштабної співпраці [11].

Сьогоднішні умови розвитку співробітництва між Україною та Китаєм є неоднозначними. Однак для нашої держави Китай залишається єдиним «безпроблемним» зовнішнім джерелом модернізації та можливості економічного зростання (не викликає застережень з боку ЄС, США або Росії) [57]. Однак реалізація вже досягнутих домовленостей про співробітництво між Україною та Китаєм стикається з великою кількістю труднощів і перешкод, і, як наслідок, не відповідає сучасним потребам обох сторін.

Наразі українсько-китайські відносини характеризуються незначним зменшенням участі Китаю в українській економіці, уповільненням запланованих проєктів і більшою складністю вирішення проблем фінансування китайського бізнесу в Україні.

Інвестування, створення нових робочих місць, масштабна модернізація засобів виробництва та оновлення виробничої інфраструктури – це те, що наша держава повинна використовувати свої двосторонні зв'язки з КНР для вирішення своїх нагальних проблем. Інакше ці зв'язки можуть «заморозити» на невизначений термін, оскільки китайська зовнішньоекономічна політика є надзвичайно чутливою.

1.3 «Один пояс, один шлях» як невід'ємна частина співробітництва з КНР

«Один пояс — один шлях» — це вислів, який використовувався Китаєм щодо спроби об'єднати проекти «Економічного поясу Шовкового шляху» та «Морського Шовкового шляху XXI століття» [25]. «Один пояс, один шлях» є ініціативою Китаю, спрямованою на підвищення економічної співпраці між Китаєм та іншими країнами Євразії. Ідея полягає у розбудові транспортних, інфраструктурних та економічних зв'язків через будівництво шляхів, портів, залізниць та інших проектів.

Для успішного завершення проекту голова КНР Сі Цзіньпін поставив такі цілі:

- прискорення будівництва єдиної дорожньої мережі;
- посилення взаємодії держав у політичній сфері;
- розвиток торгівлі шляхом ліквідації торговельних бар'єрів, зниження витрат на торгівлю та надання послуг, загального покращення якості та підвищення швидкості економічних операцій у регіоні;
- збільшення валютних потоків за рахунок переходу на розрахунки в національних валютах.

Наприклад, для підтримки проекту «Один пояс, один шлях» Китай заохочує фінансові компанії проводити операції у юані за кордоном, які, як передбачається, становлять приблизно 45 млрд дол. США.

Концепція цієї глобальної програми є своєрідним відродженням системи караванних доріг, які сполучали Євразію від Середземномор'я до Китаю з 3 по 2 століття до нашої ери. Він базується на п'яти компонентах: політична узгодженість, спільна інфраструктура, торговельні зв'язки, валютно-фінансові потоки та гуманітарне спілкування між країнами-учасницями [44].

Прошло сім років з моменту виголошення головою КНР ініціативи «Економічний пояс Великого Шовкового шляху» (вересень 2013 р.) і представлення нової стратегії у напрямку Південно-Східної Азії під назвою «Морський Шовковий шлях XXI століття». У той час стратегії були змінені і об'єднані в «Один пояс, один шлях», також відомий як «Новий Шовковий шлях». Китайська сторона вважає цю стратегію системною.

Економічні можливості КНР є перевагою ініціативи, а також її готовність інвестувати фінансові ресурси в економічні проекти, розташовані вздовж «поясу» країн, що посилить торговельні зв'язки та відкриє шляхи для товарів Китаю до країн Європи, Близького Сходу та Південної Азії.

Економічна активність включає торгівлю в рамках експортних операцій, зокрема, постачання китайських товарів, безпечного постачання стратегічних сировини та отримання нових технологій. Друга мета Нового «Шовкового шляху» полягає в тому, щоб перешкоджати китайським інвестиціям, уникаючи подвійного оподаткування та розширюючи сфери та масштаби економічної співпраці в галузях сільського господарства, енергетики та «зелених» технологій. Уряд Китайської народної республіки вважає, що співпраця між нашими країнами в рамках «поясу і шляху» має широкий потенціал [7].

Незважаючи на це, якщо цей проект буде успішно реалізований у повній мірі, він охопить 65 країн на трьох континентах, що становить 70% усього населення Землі. На країни, які беруть участь у проекті «Новий Шовковий Шлях», очікується, що вони забезпечуватимуть 75% запасів усіх розвіданих енергоресурсів і 55% світового ВВП. Держава «Поясу-Шляху» може отримати до 4 трлн США інвестицій від КНР. До 2030 року потреба країн Азії в

інвестиціях сягне 26 трлн дол. США, а загальна торгівля Китаю з цими країнами досягне 3 трлн дол [46].

Зростаючі економічні та політичні інтереси Китаю щодо європейських країн і Східної Європи (Білорусь, Україна, Молдова, Латвія, Литва, Естонія) є основною причиною сучасних відносин між Китаєм і Україною. Політично Китай прагне стати важливим гравцем у пострадянських країнах Європи, які, зокрема, є сферою інтересів ЄС і Росії.

Допомога Китаю має політичну причину. Китай може отримати кращі переговори з ЄС через інвестиції та кредити в Україну. У той же час Китай продовжуватиме підтримувати баланс у своїх стосунках як у геополітичному трикутнику між Сполученими Штатами, Росією та Китаєм, так і в глобальному контексті. Крім того, важливо, щоб Україна продемонструвала Китаю свою власну зовнішньополітичну концепцію, яка не залежить від США та ЄС.

Можливість перевезення товарів Китайсько-Європейським і Європейсько-Китайським є найбільшою перевагою нашої країни порівняно з іншими країнами Центрально-Східної Європи. Це дозволить вирішити проблему великих видатків, пов'язану з «порожніми потягами», які повертаються до КНР після розвантаження в Європі. Зважаючи на важливі переваги участі в масштабній програмі, запропонованій китайським урядом, Україна може взяти участь. Ці переваги включають інклюзивність (враховуючи інтереси всіх учасників), відкритість, вигідність, інтеграцію та координацію програм і стратегій розвитку держав, а також часткову ліквідацію мит [24].

Крім того, «Пояс і шлях» стимулюватиме нашу країну до подальшої економічної співпраці з Піднебесною та економічної інтеграції з ЄС, пом'якшить негативні наслідки зменшення товарообороту з Російською Федерацією, запропонує альтернативні ринки збуту українських товарів і послуг і допоможе подолати ембарго Росії на транзит українських товарів до країн Азії.

Основними результатами, досягнутими країнами-учасницями «Поясу і шляху», є підписання міжурядових меморандумів про взаєморозуміння та співробітництво, спільна координація та реалізація проектів у рамках цієї програми, збільшення асигнувань на 16 млрд дол для розвитку співпраці в межах північного транснаціонального коридору (включно з Україною), підписання урядом КНР та ВТО і фондом ООН договорів про взаємну допомогу.

Крім того, було підписано багатосторонній меморандум між Міністерством фінансів Китаю та Азійським банком розвитку, Азійським банком інфраструктурних інвестицій, Європейським банком реконструкції та розвитку, Європейським інвестиційним банком, Новим банком розвитку БРІКС і Групою організацій Всесвітнього банку щодо посилення співробітництва в сферах, пов'язаних з ініціативою «Один пояс, один шлях».

Висновки до розділу 1

З метою покращення конкурентоспроможності Китаю, стимулювання збалансованого регіонального зростання та досягнення більш стійкого економічного розвитку країни всебічна та масштабна ініціатива КНР «Один пояс, один шлях». Використання величезних виробничих потужностей і спрощення доступу китайських товарів до регіональних ринків є метою будівництва інфраструктурних проектів.

Пекін активно стимулює співпрацю за допомогою геоекономічних інструментів, таких як торгівля, інвестиції, надання допомоги, грошово-кредитна політика та інфраструктурні проекти.

Таким чином, у довгостроковій перспективі успішне здійснення даної ініціативи має сприяти збільшенню фінансових потоків і торгівлі між євразійськими країнами, і також майбутньому зміцненню китайсько-орієнтованої моделі інфраструктури, інвестицій і торгівлі. Завдяки збільшенню інвестицій в енергетику та мінеральні ресурси, особливо в

Центральній Азії, Китай стане менше залежним від сировини, такої як нафту та природний газ, які надходять через Малаккську протоку.

В Україні зараз недостатньо розуміння концепції «Один пояс, один шлях». Комплексне осягнення цієї програми як системної стратегії інновацій, яка змінить існуючу гео економічну модель Євразії та сприятиме створенню альтернативного регіонального економічного простору, є проблемою. Україна ще не визначила свої конкретні цілі, потреби та потенційні інтереси щодо цієї стратегії, тому вона не може використовувати всі переваги участі в проекті. Це проявляється в недостатньо активному залученні китайських інвестицій, пасивності та небажанні подолати внутрішні економічні та політичні проблеми, які дещо «відлякують» китайських інвесторів. На відміну від Грузії, Казахстану та Росії, Україна ще не визначила свої конкретні цілі, потреби та потенційні інтереси в рамках цієї стратегії.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКИХ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

2.1 Дослідження динаміки і структури торгівлі між Україною та КНР

Повномасштабна війна, розв'язана Росією проти України, змінила картину світу, викликала ряд ризиків і загроз, що супроводжуються турбулентними процесами щодо політичної, економічної обстановки і обстановка в області безпеки, наслідки яких в даний час важко спрогнозувати.

Російська агресія поглибила і загострила протиріччя сучасного світу та погіршилась соціально-економічна ситуація на регіональному та глобальному рівнях. Через війну зросла вартість енергоресурсів, спровокована криза на продовольчому ринку, що викликало зростання цін на споживчі товари і, відповідно, великий вплив на рівень добробуту громадян багатьох країн світу. Також з початку 2022 року інфляційний процес прискорився в різних частинах світу.

Після того, як Росія розпочала повномасштабне вторгнення в Україну у 24 лютого 2022 року публічну позицію Китаю з питання війни можна назвати майже нейтральною. Пекін наче підтримав Росію, збільшивши імпорт енергоносіїв та не приєднався до антиросійських санкцій, та з іншого боку, скоротив експорт поставок технічної продукції в Росію, побоюючись потрапити під вторинні обмежувальні заходи.

Ще одним роздратуванням для Москви стало рішення Пекіна припинити фінансування кількох спільних багатомільярдних інвестиційних проектів [55].

Китайська риторика також подвійна: китайський лідер Сі Цзіньпін говорить про необхідність зупинити війну якомога швидше і разом з президентом Франції закликає поважати і врегулювати територіальну цілісність України і вирішувати війну шляхом переговорів. Але в той же час

Пекін голосує на користь Росії в ООН, а китайські державні ЗМІ повністю підтримують позицію Москви [37].

Китаю щодо просування своїх довгострокових інтересів на тлі геополітичного протистояння між Китаєм і Сполученими Штатами. Маючи співпрацю з Російською Федерацією Китай не має жодних намірів проти України і дійсно віддає перевагу закінченню війни, але думає, що Росія зараз має вирішальне значення для Пекіна в досягненні його власної мети-підірвати авторитетні позиції США.

Водночас Китай зазнав болючих економічних втрат через глобальну кризу, напруженість між західними країнами та їх азіатськими союзниками досягло безпрецедентного зростання. Таким чином, Китай опинився перед політичним вибором, від якого залежить його майбутня зовнішньоекономічна співпраця [47].

Але в 2022 році Китай усвідомив, що він знову перебуває в епіцентрі кризи. Повпливали на це негативні наслідки пандемії COVID-19 та постійна практика карантину. Інвестиції більше не є надійним джерелом розвитку китайської економіки – фінансова бульбашка в будівельній галузі Китаю лопнула в 2021 році. Російсько-українська війна різко підвищила світові ціни на ресурси, на імпорт від якого залежить Китай і вдарила по обсягах світової торгівлі [42].

З одного боку, зовнішня торгівля в будь-якій країні є свого роду втіленням існуючих відносних та конкурентної переваги у результаті економічних, політичних та будь-яких перетворень в суспільстві, які здійснюються на зовнішніх ринках.

З іншого боку, це спосіб просування міжнародних національних інтересів, зміцнення позиції у світовій економіці та політики і змінить світовий порядок.

Проаналізуємо довоєнне торговельно-економічне співробітництво., тому що дані обмежені періодом з 2012 по 2021 рік, тому але видно, що

динаміка як імпорту з Китаю в Україну, так і українського експорту в КНР мала тенденції до зростання.

Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Китаєм регулюється Угодою Між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про торговельно-економічне співробітництво (1992), згідно з яким режим найбільшої підтримки при стягуванні мита поширюється для обох країн на експортні та імпортні товари та встановлюються податки та інші внутрішні збори [14].

З 1992 року торгівля між Китаєм і Україною характеризувалася значними злетами і падіннями, помітно розрізняються їх частота і масштаби поміж інших країн, які отримали незалежність в результаті розпаду Радянського Союзу. У 2011 році Китай і Україна встановила відносини стратегічного партнерства і підписала угоду, що у свою чергу, стимулює і на реалізацію ряду великих спільних проектів та значного збільшення товарообігу між двома країнами. Вдалося досягти в 2013 році найвищого показника – 11,12 мільярда дол США. Після того, як вибухнула українська криза, реалізація численних спільних торговельно-економічних проектів та співпраця провалилася, і двосторонній товарообіг знову впав [16].

За даними Державної митної служби України, обсяг торгівлі між двома країнами склав 11,15 млрд дол. за 2022 рік. З іншого боку, імпорт українських товарів до Китаю склав 8,68 млрд дол. (-21,1%), а експорт українських товарів до Китаю склав 2,47 млрд (-69,2%). За цей час Україна мала негативне сальдо в розмірі 6,21 млрд дол. США.

Двосторонній товарообіг у 2021 році склав \$18,97 млрд. У той же час експорт продукції з України до Китаю склав \$8,0 млрд (+12,7%), а імпорт продукції з Китаю в Україну склав \$10,97 млрд (+31,9%). За цей час Україна мала негативне сальдо в розмірі \$2,97 млрд.

Показники двосторонньої торгівлі між Україною та Китаєм представлені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Показники двосторонньої торгівлі між Україною та Китаєм в 2012-2022 рр.

Рік	Експорт, млрд дол. США	Імпорт, млрд дол. США	ЗТО, млрд дол. США	Торговельне сальдо, млрд дол. США	Коефіцієнт покриття експорту імпортом
2012	1,78	7,9	9,68	-6,12	0,22
2013	2,73	7,9	10,63	-5,18	0,35
2014	2,67	5,41	8,08	-2,73	0,49
2015	2,4	3,77	6,17	-1,37	0,64
2016	1,9	4,7	6,7	-2,86	0,4
2017	2,04	5,65	7,69	-3,61	0,36
2018	2,31	7,79	10,09	-5,48	0,30
2019	3,61	9,28	12,89	-5,66	0,39
2020	7,1	8,32	15,42	-1,22	0,85
2021	8	10,97	18,97	-2,97	0,73
2022	2,47	8,68	11,15	-6,21	0,22

Джерело: складено автором на основі [41]

Дуже ймовірно, що як експорт, так і імпорт товарів зростуть. За 20 років до цього торгівля з Китаєм становила 1,9% ВВП і 2,3% загального зовнішньоторговельного обороту в 2021 році, відповідно.

У торгівлі України з Китаєм існує величезний дисбаланс. За останнє десятиліття український експорт товарів ніколи не перевищував китайський імпорт. Навпаки, поставки з України, як правило, як мінімум в 2 рази перевищують закупівлі в Китаї.

Для України торгівля з Китаєм залишається стратегічно важливим питанням. Однак негативне сальдо торгівлі сировинними товарами між Україною та Китаєм продовжувало зростати з 2004 року. У той же час існує значний дисбаланс у торговельних відносинах між експортованими та імпортованими товарами. Двосторонній товарообіг зріс у 2021 році на 17,7% і сягнув 7,639 млрд дол. за даними Держслужби статистики України. У той же час Україна експортувала 2,4 млрд дол. США, що є зростанням на 11,3%, а імпортувала 5,65 млрд дол. США, що є зростанням на 20,5%. Двостороння торгівля принесла КНР 3,61 млрд дол. США [67].

Імпорт товарів з КНР в Україну відображався такими позиціями: електричні машини (27,5%); котли, машинне обладнання (18,7%); пластмаси, полімерні матеріали (5%); наземні транспортні засоби, що не належать до залізничного транспорту (3,9%); чорні метали (3,6%); органічні сполуки (3,2%); вироби з чорних металів (3,1%); різні хімічні продукти (2,8%); взуття (2,7%); іграшки (2,6%); каучук, гума (2,2%); синтетична або синтетично-штучна пряжа (1,9%). [41] (рис. 2.1).

Рисунок 2.1 – Структура імпорту китайських товарів в Україну за 2022 рік, %

Джерело: розроблено автором на основі [41]

Крім того, необхідні також поглиблені дослідження торговельних відносин з Китаєм в області торгівлі сільськогосподарською сировиною і продовольством. У Китаї, поряд з населенням, як і раніше пов'язані продовольчі проблеми і продовольча безпека. Розширення торгівлі продовольством і сільськогосподарською сировиною створює для України можливість для максимальної реалізації потенціалу природних ресурсів в умовах розвитку сільського господарства. Однак подальше збільшення обсягів експорту сільськогосподарської продукції не скасовує негативних наслідків. Таким чином, станом на 2022 рік основними статтями експорту сільськогосподарської продукції до Китаю були кукурудза та соняшникова олія. Інтерес китайських підприємців до імпорту української соняшникової

олії створює певну загрозу, оскільки надмірне розширення площ вирощування соняшнику призводить до виснаження ґрунтів і в довгостроковій перспективі завдає непоправної шкоди українському сільському господарству.

Обсяг торгівлі послугами в 2022 році склав 196 млн дол США, зменшившись на 45,4% в порівнянні з аналогічним періодом 2021 року, в той час як експорт послуг з України в Китай зменшився на 42 млн дол. США, Негативне сальдо України за цей період склало 112 мільйона доларів США. [42]. За 2021 рік послуги коштували 387,2 млн дол. Імпорт послуг з Китаю в Україну склав 298,7 млн дол. США (+51,5%), а експорт послуг з України до Китаю склав 88,5 млн дол. США (-28,7%) (рис 2.2).

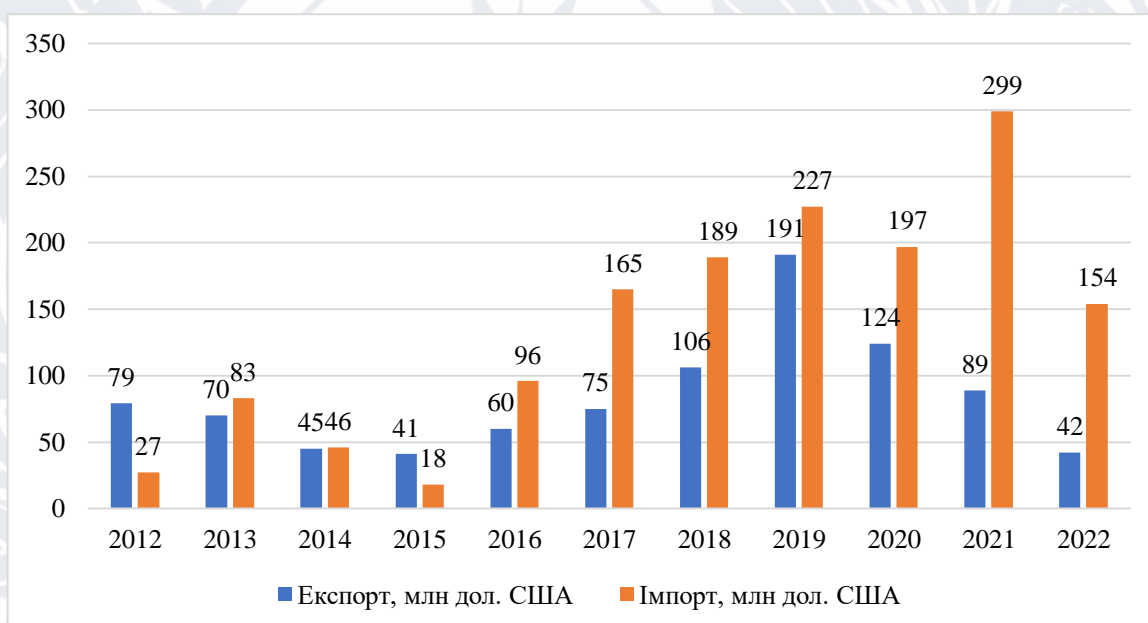

Рисунок 2.2 – Обсяг торгівлі послугами України та Китаю в 2012-2022 рр., млн дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [62]

У структурі українського експорту послуг до Китаю переважали транспортні послуги (48,5%), ділові послуги (37,1%) та послуги, пов'язані з подорожами (5,1%). У структурі імпорту послуг з Китаю переважали послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю (58,9%), бізнес-послугами (12,4%) і транспортними послугами (10,3%) (рис. 2.3).

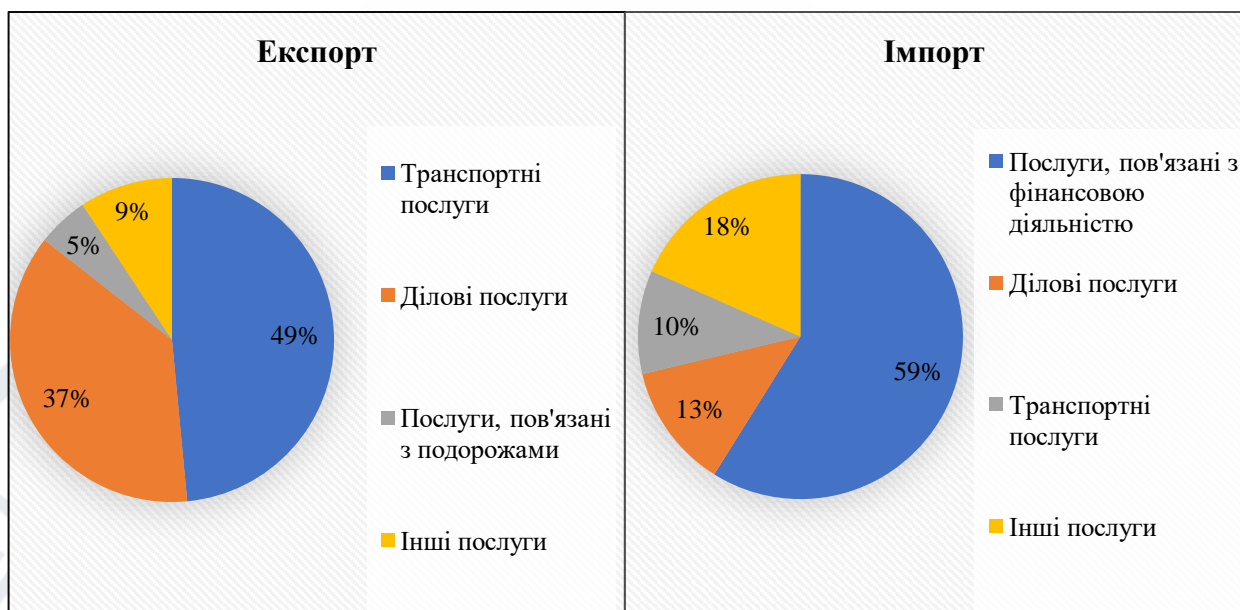

Рисунок 2.3 – Структура експорту та імпорту послуг між Україною та Китаєм за 2022 рік, %

Джерело: розроблено автором на основі [41]

22 липня 2022 року була підписана зернова угода. Зернова угода — це угода між Організацією Об'єднаних Націй, Туреччиною, Україною та Росією щодо морських коридорів для вивезення зерна з України. Угода пом'якшила морську блокаду Росії в Чорному морі та встановила морський гуманітарний коридор, через який проходило понад 1000 суден, що перевозили майже 33 мільйони метричних тон української пшениці, ячменю, кукурудзи та соняшнику.

Китай був беззаперечним найбільшим одержувачем української сільськогосподарської продукції у рамках Чорноморської угоди. З моменту укладення угоди в липні 2022 року, яка була укладена майже через шість місяців повномасштабної війни Росії, китайські порти прийняли 8 мільйонів метричних тон української сільськогосподарської продукції, левову частку згідно з даними ООН (рис. 2.4).

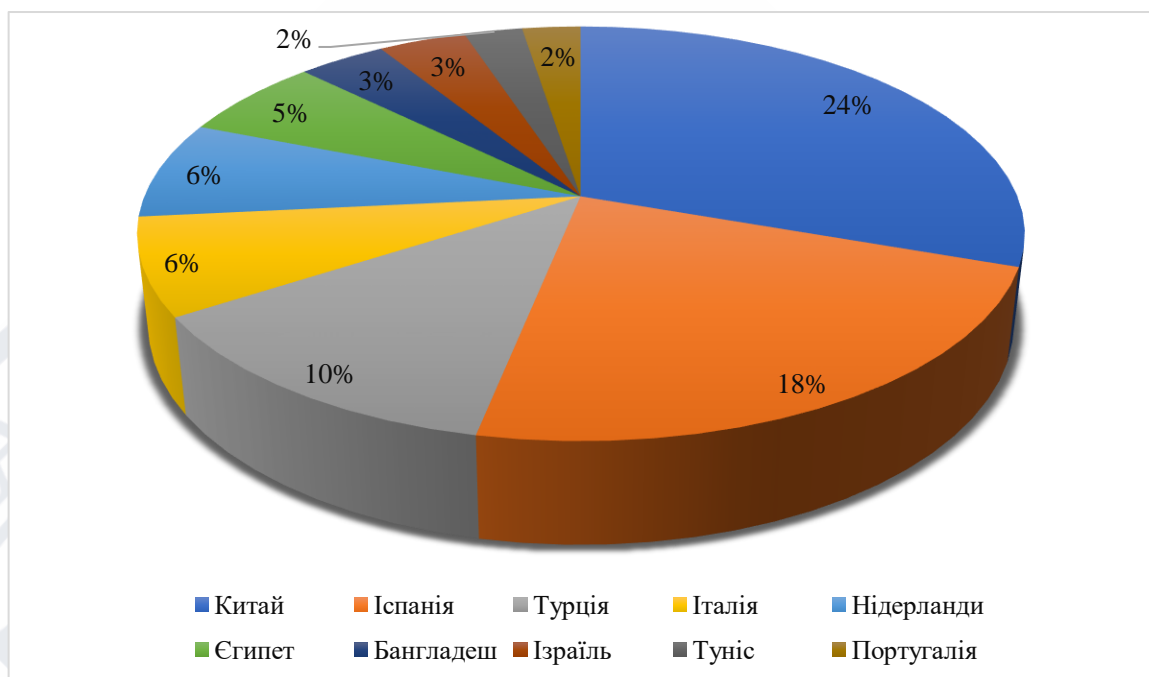

Рисунок 2.4 – Топ-10 напрямків експорту згідно Зернової угоди

Джерело: розроблено автором на основі [41]

Китай є найбільшим покупцем українського зерна, тому з завершенням Чорноморської зернової ініціативи тиск на Пекін буде надзвичайно сильним з точки зору зростання цін на продовольство. Чжан Цзюнь, постійний представник Китаю в ООН, заявив, що чорноморська зернова угода мала «позитивний вплив на підтримку глобальної продовольчої безпеки» і закликав до негайного відновлення експорту української сільськогосподарської продукції. Оскільки Росія вийшла з угоди 17 липня 2023 року, ігноруючи заклики світу, ціни на зерно зросли більш ніж на 8% у всьому світі.

Сьогодні Україна має багато торгових партнерів у Китаї. Китайські компанії активно беруть участь у різних сферах економіки України. Крім того, обидві сторони прагнуть поглиблювати свої зв'язки в галузях освіти, науки та техніки та бізнесу. В останні роки Китай демонструє швидкий прогрес у галузі науково-технічних інновацій, а також щорічний приплив інвестицій і величезний ринок.

Щоб зберегти та в подальшому розвивати науковий-технічний потенціал України необхідно шукати нові джерела фінансування досліджень, а також

нових партнерів з науково-технічного співробітництва, враховуючи поточний стан науково-освітньої сфери в Україні.

Україна та Китай мають давню історію наукових зв'язків, які продовжуються до нашого часу. Національна академія наук України, українські університети та науково-дослідні інститути за двосторонніми угодами з китайською стороною виконують спільні дослідницькі проекти, проводять наукові конференції та семінари, стажування та інші науково-освітні заходи.

У 2011 році було створено Комісію зі співробітництва між урядами України та КНР, а також спеціальні підкомісії, такі як:

- підкомісія з питань науково-технічного співробітництва (табл. 2.2);
- підкомісія з питань співробітництва в космічній галузі;
- підкомісія з питань співробітництва в галузі медицини.

Спільна українсько-китайська Комісія з науково-технічного співробітництва, яка існувала з 1997 по 2010 рік, провела 8 засідань, була замінена підкомісією. За час роботи попередньої Комісії асортимент напрямків співробітництва був розширений, а також було підтримано 98 проектів у рамках відповідних дворічних програм співробітництва.

Розроблено пріоритетні напрямки співробітництва у галузі НТС, включаючи енергоефективність, авіабудування, суднобудування, раціональне природокористування, розвиток аерокосмічних, інформаційних, комунікаційних технологій, навчання та стажування студентів і аспірантів.

Діяльність Підкомісії з торговельно-економічного співробітництва між Україною та КНР є надзвичайно важливою [57; 58]. Підкомісія провела шість засідань, і її мета полягає в тому, щоб розробити конкретні заходи, які сприятимуть збільшенню товарообігу між державами, подоланню негативних тенденцій у торгово-економічному співробітстві, лібералізації торгівлі, диверсифікації товарів і послуг, а також визначити проекти для спільної реалізації в галузях агробізнесу, інфраструктури, енергетики та енергозбереження [32].

Таблиця 2.2 – Діяльність Підкомісії з питань науково-технічного співробітництва України та КНР

Дата проведення	Місце проведення	Захід
липень 2012 р.	м. Пекін	Затверджено Програму науково-технічного співробітництва між Україною та КНР на 2013-2014 роки. Програма передбачає виконання конкретних спільних проектів між науковими та освітніми закладами обох країн
23 червня 2016 р.	м. Київ	Затверджено Програму співпраці між Україною та КНР на 2017-2018 роки, а також обговорено стан і перспективи співробітництва між Україною та КНР
17 червня 2016 р.	м. Харбін	У рамках 27-го Харбінського міжнародного торговельно-економічного ярмарку відбулася сесія, присвячена співробітництву між Україною та Китаєм у науково-технічній сфері
листопад 2017 р.	м. Цзінань	На першій науковій конференції українців і китайців було підписано угоду про науково-технічне співробітництво між Національною академією наук України та Академією наук провінції Шаньдун
21–24 листопада 2017 р.	м. Київ	За сприяння Посольства КНР у Києві міжнародний виставковий центр провів українсько-китайську інноваційну виставку, на якій взяли участь понад 80 китайських інститутів і компаній, зацікавлених у співпраці з українськими науковцями
6–7 червня 2018 р.	м. Пекін	Узгоджено нещодавно розроблену Програму науково-технічного співробітництва між Україною та КНР на 2019–2020 роки, яка передбачає часткове фінансування китайських установ українськими
13 жовтня 2018 р.	м. Харбін	Друга українсько-китайська науково-інноваційна конференція в Харбі
24–26 жовтня 2018 р.	м. Ціндао (пров. Ша ньдун)	В рамках ініціативи «Один пояс, один шлях» десять українських наукових центрів і понад 40 китайських компаній взяли участь у науковій конференції, присвяченій 100-річчю Національної академії наук України
квітень 2019 р.	м. Київ	Затверджено Програму науково-технічного співробітництва між Україною та Китаєм на 2019–2020 роки, яка включає 32 спільні проекти
01 січня – 28 лютого 2021 р.	м. Київ, м. Пекін	У рамках підготовки до Четвертого засідання Підкомісії та чергової Програми науково-технічного співробітництва між Україною та КНР було оголошено конкурс на спільні проекти між Україною та Китаєм на 2021-2022 роки
23 червня 2021 р.	м. Київ, м. Чернігів, м. Пекін, м. Далянь	У форматі відеоконференції відбулося четверте засідання Підкомісії з питань співробітництва в галузі освіти

Джерело: складено автором на основі [33]

Підкомісія була створена для заміни Українсько-китайської Підкомісії у сфері дослідження і використання космічного простору в мирних цілях, яка існувала з 1997 по 2010 рік. За цей час було розроблено два спільні п'ятирічні плани співробітництва (2001-2005 роки та 2006-2010 роки), а також було прийнято План співробітництва в космічній галузі на 2011–2015 роки [66].

У квітні 2011 року на першому засіданні нової Підкомісії, яке відбулося в Києві, було обговорено стан виконання Програми на 2011–2015 роки та було вирішено, чи можна розширити її. Під час другого засідання Підкомісії, яке відбулося у Пекіні у жовтні 2012 року, нова редакція Програми була затверджена.

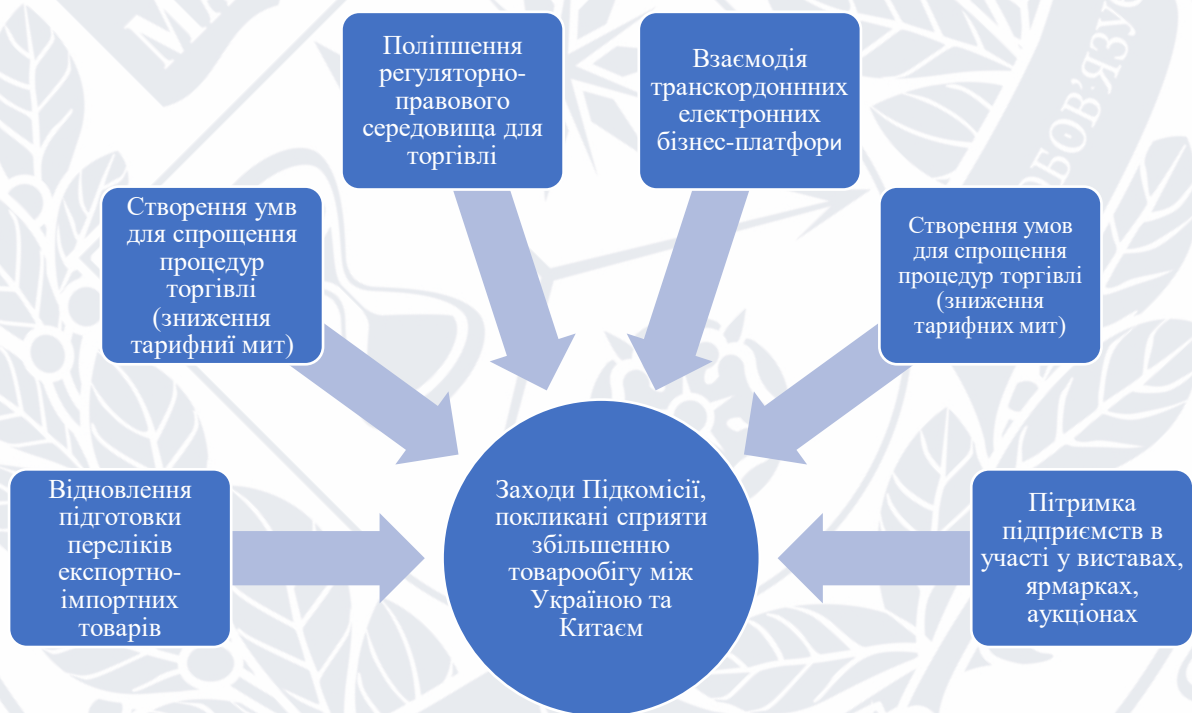

Рисунок 2.5 – Заходи українсько-китайської Підкомісії з питань торговельно-економічного співробітництва, що мають сприяти збільшенню товарообігу між Україною і КНР

Джерело: створено автором на основі [33]

7 квітня 2021 року відбулось четверте засідання Підкомісії, на якому було схвалено четверту Програму співробітництва в космічній галузі на 2021–2025 роки. Програма містить понад 70 перспективних напрямків співпраці.

У листопаді 2017 року Підкомісія з питань співробітництва в галузі космосу провела четверте засідання, яке дозволило включити додаткові 10 проектів до Програми співробітництва в галузі космосу на 2016–2020 роки.

П'яте засідання Підкомісії відбулося в листопаді 2018 року. Під час засідання було розширено Програму співробітництва та визначено нові напрямки довгострокової співпраці, такі як дослідження Місяця та дальнього космосу, створення надважкої ракети-носія, розробка систем телеметрії, зв'язок і управління космічним апаратом, моніторинг космічного сміття, прийом і застосування даних ДЗЗ [32].

У листопаді 2019 року відбулася зустріч Спільної робочої групи з підготовки Шостого засідання Підкомісії в Дніпрі. Під час зустрічі було вирішено додати нові пункти до Програми співробітництва в галузі космосу на 2016–2020 роки, а також розробити проект нової п'ятирічної програми.

За сприяння та участі Посольства України у КНР 22 жовтня 2020 року було проведено Шосте засідання Підкомісії Сторони підписали Програму українсько-китайського співробітництва у космічній галузі на 2021–2025 роки, яка включає 69 спільних проектів, а також обговорили результати виконання Програми на 2016–2020 роки.

20 липня 2023 року в Пекіні відбулося Сьоме засідання Підкомісії з питань торговельно-економічного співробітництва Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР. Під час роботи Підкомісії сторони обговорили поточні проблеми торговельно-економічного співробітництва між Україною та Китаєм. Вони також домовилися сприяти збільшенню торгівлі та інвестиційної співпраці між двома країнами, збільшенню обсягів і різноманітності транспортних шляхів для експорту української сільськогосподарської продукції до Китаю та відкриттю ринку для нових продуктів української сільськогосподарства та харчової промисловості.

Стосовно Комісії з питань співробітництва в галузі охорони здоров'я слід зазначити, що 11 травня 2012 року в Києві відбулося перше засідання Підкомісії. Під час засідання обговорювалися перспективи подальшої

співпраці в сфері охорони здоров'я. У центрі уваги другого засідання Підкомісії, яке відбулося в Гуанчжоу 19 листопада 2013 року, була співпраця в галузі традиційної китайської медицини.

У вересні 2016 року Україна була місцем третього засідання Підкомісії. У ході засідання сторони дійшли згоди щодо майбутніх проектів співпраці. Зокрема, було обговорено можливість заснування спільного наукового технопарку медичного профілю в Україні.

За сприяння Посольства переговори щодо співпраці між академіями медичних наук України та Китаю розпочалися під час третього засідання Міжурядової українсько-китайської комісії зі співробітництва.

Заступник міністра охорони здоров'я України Роман Глик брав участь у зустрічі високого рівня, яка відбулася у Пекіні в травні 2019 року. На зустрічі обговорювалися поточні проблеми та перспективи співпраці в сфері охорони здоров'я.

Сторони обговорили результати роботи з моменту проведення Третього засідання Підкомісії, обмінялися досвідом боротьби з пандемією, обговорили можливості співпраці щодо досліджень і розробки вакцини проти COVID-19, домовилися про те, як допомогти медичним закладам двох країн працювати разом у кардіології та кардіохірургії, і висловили намір продовжувати співпрацю в традиційній китайській медицині.

Десять років тому у сфері освіти Україна розпочала новий напрям співпраці з Китаєм у сфері вищої освіти. Підкомісія з питань співробітництва в галузі освіти між Україною та КНР була створена в 2011 році в рамках Комісії зі співробітництва між урядом України та урядом КНР і служить основним механізмом реалізації пріоритетних напрямів двосторонніх відносин на міждержавному рівні. Університети України на практиці використовують співробітництво.

Одним із найважливіших напрямків двосторонніх відносин між Україною та КНР є співпраця у сфері освіти. Підкомісія з питань співробітництва в галузі освіти між Україною та КНР була створена у 2011

році в рамках Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР (табл. 2.3). Цей механізм є основою для її реалізації на міждержавному рівні.

Відбулося четверте засідання Підкомісії з питань співробітництва в галузі освіти 23 червня 2021 року за допомогою відеоконференції в містах Києві, Чернігові та Пекіні.

Таблиця 2.3 – Діяльність Підкомісії з питань співробітництва у галузі освіти між Україною та КНР

Дата проведення	Місце проведення	Захід
28 березня 2012 р.	м. Санья (пров. Хайнань, КНР)	Підписано оновлену міжвідомчу Угоду про співробітництво у сфері освіти та затверджено План першочергових заходів з розвитку українсько-китайського співробітництва в галузі освіти на 2012-2014 роки.
28 березня 2012 р.	м. Санья (пров. Хайнань, КНР)	Взяли участь у першому Форумі ректорів українських і китайських університетів керівники 19 українських і 14 китайських університетів з різних регіонів обох країн.
23 червня 2017 р.	м. Київ	Укладено угоди про співробітництво в галузі технічної освіти та зроблено кроки щодо впровадження програми китайсько-українського подвійного диплому. Крім того, досягнуто домовленості про взаємне збільшення квот студентів для обміну зі 100 місць до 120.
23 червня 2017 р.	м. Київ	Представники 14 китайських і 26 українських університетів взяли участь у другому форумі ректорів. Під час Форуму було підписано сім прямих угод про співпрацю між університетами в освітньо-науковій сфері.
у грудні 2017 р.	м. Київ	Угода про співпрацю в галузі освіти між Міністерством освіти України та Міністерством освіти КНР була підписана під час третього засідання Комісії зі співробітництва між урядом України та урядом КНР. Угода діятиме протягом наступних п'яти років.
12 червня 2019 р.	м. Наньчан, провінція Цзянсі, КНР	Третій захід підкомісії Ухвалено План заходів Підкомісії з питань співробітництва в галузі освіти на 2019-2021 роки, який визначає сфери двостороннього освітнього співробітництва, які є пріоритетними для обох країн.
12 червня 2019 р.	м. Наньчан, провінція Цзянсі, КНР	Третій Форум ректорів за участю представників 12 вишів з України та 20 – з Китаю.
23 червня 2021 р.	м. Київ, м. Чернігів, м. Пекін, м. Далянь	У форматі відеоконференції відбулося четверте засідання Підкомісії з питань співробітництва в галузі освіти. Затверджено План заходів Підкомісії з питань співробітництва в галузі освіти на 2021-2023 роки.

Джерело: сформовано автором на основі [6]

Під час засідання Підкомісії було розроблено План заходів Підкомісії з питань співробітництва в галузі освіти на 2021–2023 роки. Цей план передбачає виконання пріоритетних напрямків співпраці для обох сторін, зокрема:

- обмін інформацією щодо змін і нових методів в освітніх сферах обох країн;
- організація спільних заходів між профільними міністерствами та університетами України та Китаю з метою обміну досвідом і передовими практиками щодо створення та функціонування цифрових платформ для дистанційного навчання в умовах пандемії;
- надати повну підтримку вивченню мови, літератури та культури обох країн, а також підтримку діяльності існуючих Інститутів Конфуція в Україні та нових Центрів вивчення України в Китаї.

У рамках засідання Підкомісії відбулася церемонія відкриття Альянсу українських та китайських університетів, який об'єднує 49 українських і 92 китайських вищих навчальних закладів. Церемонія відбулася з нагоди відзначення у 2021 році 10-ї річниці встановлення відносин стратегічного партнерства між Україною та Китаєм (20 червня 2011 року).

Альянс університетів з України та Китаю був заснований з метою співпраці та активного обміну сучасними методами викладання, реагування на виклики сьогодення в умовах пандемії та створення умов для надання високоякісної дистанційної освіти за допомогою цифрових технологій.

Пріоритетними напрямами співпраці визначено:

- розвиток академічної мобільності науково-педагогічних працівників, створення викладацьких та дослідницьких команд;
- відкриття спільних лабораторій та освітніх центрів;
- розвиток академічної мобільності;
- впровадження сучасних технологій онлайн-навчання тощо.

Національний Університет «Чернігівська політехніка» (Україна) та Далянський Технологічний Університет (Китайська Народна Республіка) виступили співкоординаторами Альянсу.

Крім того, під час засідання Підкомісії керівниками закладів вищої освіти з України та Китаю було підписано кілька угод про співпрацю між Національним університетом «Чернігівська політехніка», Дніпровським національним університетом імені Олеся Гончара, Сумським державним університетом, Українським державним університетом залізничного транспорту, Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» та китайським

У 2020 році 2290 українських студентів навчалися в Китаї, а 3364 китайських студентів навчалися в Україні. Це свідчить про високий рівень студентських обмінів між Україною та КНР [60].

В 11 китайських університетах міст Пекін, Тяньцзінь, Шанхай (2), Далян, Ухань, Харбін (3), Сіань і Чжецзян створено центри українських досліджень.

У Луганському національному університеті ім. Т. Шевченка, Київському національному університеті ім. Т. Шевченка, Київському національному лінгвістичному університеті, Національній музичній академії України ім. П. Чайковського, Харківському національному університеті ім. В. Каразіна та Південноукраїнському національному педагогічному університеті ім. К. Ушинського є шість Інститутів Конфуція, які працюють в Україні.

У Китаї є сім навчальних закладів, які навчають українців: Пекін, Тяньцзінь, Шанхай, Далян, Хеншуй, Сіань і Ухань.

З 2018 року онлайн-ресурс UkraineNOW пропонує корисну інформацію про освіту в нашій державі в розділі «Навчання».

Український державний центр міжнародної освіти Міністерства освіти і науки України є основним джерелом інформації про вищу освіту в Україні для іноземців. Абітурієнти можуть отримати інформацію про навчальні програми, правила вступу та інші практичні поради на офіційному сайті Центру. Крім

того, абітурієнти мають можливість використовувати сайт для подачі онлайн заявок до будь-якого вищого навчального закладу в Україні.

Управління науки і техніки мерії м. Гуанчжоу та Китайсько-український інститут зварювання ім. Є.О. Патона організували форум «Перспективи та розвиток китайсько-української науково-технічної співпраці в постепідемічний період» 24 вересня 2020 року в рамках міжнародної ярмарки «China Innovation and Entrepreneurship Fair 2020». Учасники форуму обговорили поточний стан і можливості розвитку науково-технічного співробітництва між Україною та КНР, а також визначили пріоритетні шляхи поглиблення співпраці з метою створення нових технологій. Захід завершився урочистим відкриттям китайсько-української спільної лабораторії сполучення матеріалів і передового виробництва в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях» [33].

Наведені приклади показують багаторічну традицію українських студентів спілкуватися з китайськими партнерами. На сучасному етапі міжнародне науково-технічне співробітництво створює нові форми взаємодії між його учасниками. Погляд на історію науково-технічних зв'язків Національної академії наук і університетів України з китайськими партнерами свідчить про те, що на рівні науково-технічної політики в Україні створено умови для ефективної та взаємовигідної співпраці. З іншого боку, ініціативи окремих наукових установ і університетів стають все більш поширеними.

Приклад участі авторів у китайському науковому проекті наведено в наступному підрозділі. Завданням міжнародного наукового-технічного співробітництва Китаю є обмін науковими кадрами та залучення фахівців із країн-партнерів для участі в наукових установах, інноваційних проектах і університетах.

В цілому міжнародне науково-технічне співробітництво вважається ефективним методом відновлення та зміцнення інноваційних зусиль будь-якої економіки на планеті. Китайські партнери сподіваються, що провінція Цзянсі виграє від більш тісних партнерських відносин з українськими експертами,

оскільки Україна має багаті традиції в науково-освітній сфері та населення, яке отримує високу освіту.

Таким чином, науково-освітня та інноваційна галузь України продовжує відчувати велике значення міжнародного науково-технічного співробітництва. Практика розвитку китайсько-українських відносин демонструє, що, незважаючи на певні негативні події, обидві країни стають все більш важливими партнерами в різних сферах. Розвиток науково-освітньої та інноваційної сфери України має бути спрямований на створення програм науково-технічного співробітництва між різними економічними суб'єктами та визначення найбільш пріоритетних напрямків їх взаємодії.

2.2 Моделювання впливу економічних факторів на експорт товарів з України в КНР

Війна з Росією, зокрема блокування українських портів, зменшила торгівлю між Україною та Китаєм. За підсумками 2022 року торгівля між Україною та Китаєм становила \$11,14 млрд, проти \$18,9 млрд за рік до того.

Китай стурбований продовольчою безпекою, оскільки він найбільший у світі виробник і найбільший імпортер сільськогосподарської продукції. Тим не менш, Україна є ключовою країною-експортером сільськогосподарських продуктів до Китаю. перш за все кукурудзу, ячмінь та соняшникову олію.

Війна завдала значної шкоди двосторонній співпраці України з Китаєм у сфері торгівлі агропродукцією, яка до цього розвивалася швидко. Сільськогосподарська продукція була одним із наших основних товарів, які ми експортували до Китаю після запуску зернового коридору в 2022 році.

Торгівля України з Китаєм має значний дисбаланс. За останні десять років український експорт товарів ніколи не перевищував китайський імпорту. Навпаки, постачання зазвичай перевершують закупівлі в Китаї щонайменше вдвічі. Для України торгівля з КНР залишається стратегічно важливим питанням. Але від'ємний сальдо товарної торгівлі між Україною та КНР

продовжує зростати з 2004 року. У той же час у торговельних відносинах існує значний дисбаланс між обсягами експортних і імпорتنних товарів.

Експорт українських товарів до Китаю у 2022 році становив 2,47 млрд. дол. США, що на 69,2% менше ніж у 2021 році. У 2021 році експорт становив 8 млрд дол. США, що було найбільшим показником за увесь період. (рис 2.6)

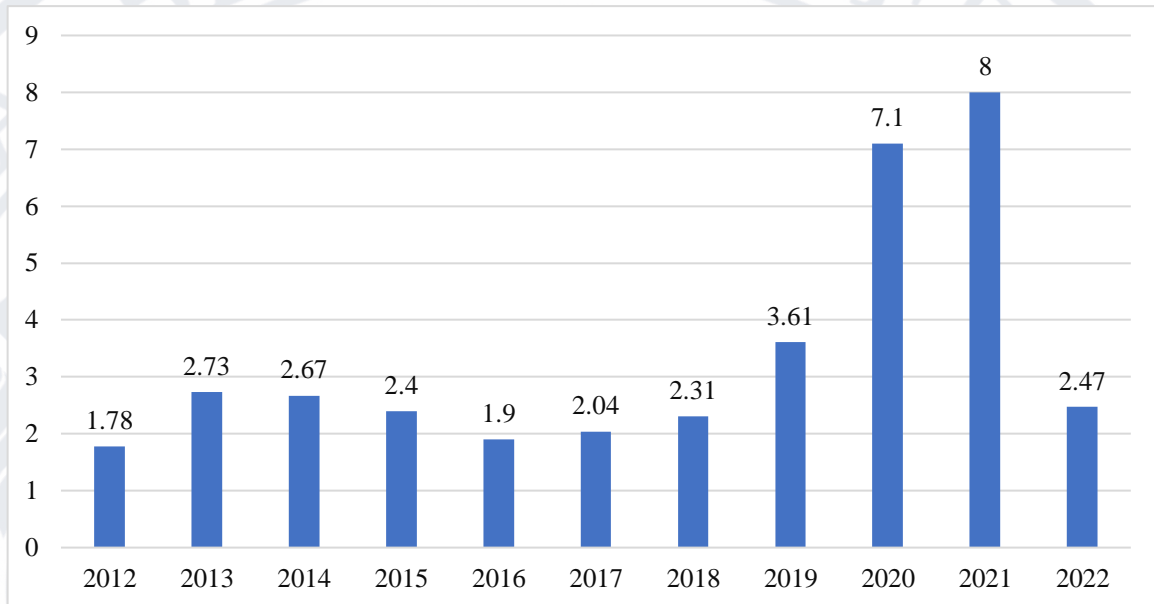

Рисунок 2.6 – Експорт товарів з України до КНР у 2012-2022 роках, млрд дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [62]

За даними Державної служби статистики України, у структурі українського експорту до Китаю за 2022 рік переважали поставки руди, шлаків і золи (31,2%); зернові культури (29,3%); жири та олії тваринного або рослинного походження (17,1%); реактори ядерних, котлів і машин (8,7%); деревина і вироби з деревини (4,1%); залишки та відходи харчової промисловості (2,2%); продукція борошномельно-круп'яної промисловості (1%); інших недорогоцінних металів (0,9%) (рис. 2.7).

Китайські імпортери пропонують найбільші переваги продукції гірничо-металургійного комплексу (ГМК) і агропромислового комплексу. Таким чином, майже 90% експорту в Китай припадає на сировину, а на готову продукцію припадає 10%. Зростаючий попит китайських партнерів

зберігається на металовмісні руди і металеві відходи, зерно, особливо кукурудзу і соєві боби, рослинні масла, деревину та енергетичне обладнання.

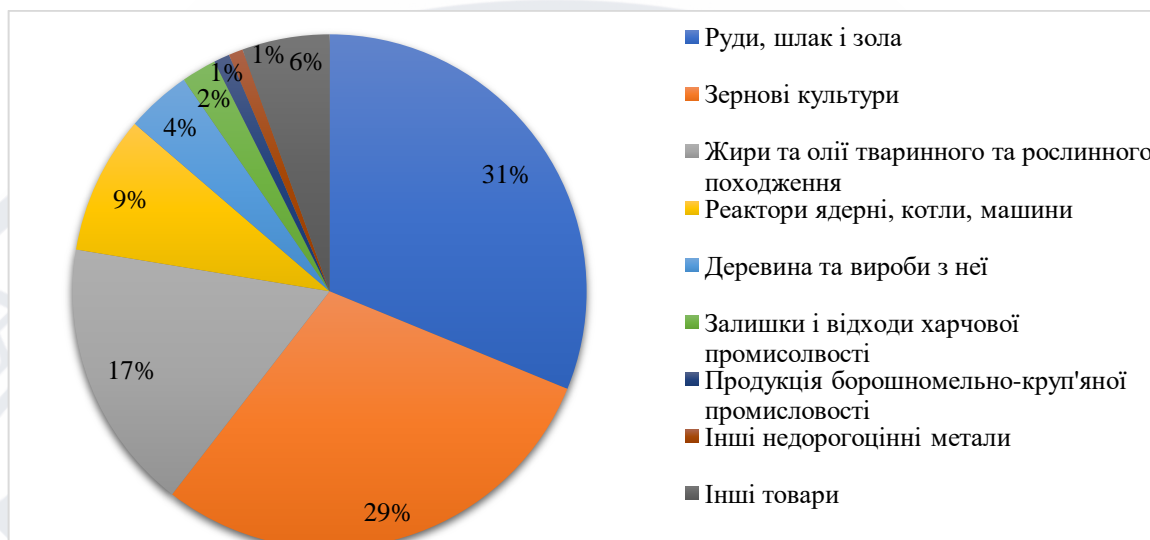

Рисунок 2.7 – Структура експорту українських товарів до КНР за 2022 рік, %

Джерело: розроблено автором на основі [41]

Таким чином, за обсягом товарообігу Китай займає друге місце серед більшості стратегічних партнерів України. Україна прагне розширювати свої торговельно-економічні та науково-технічні зв'язки з Китаєм. КНР за підсумками 2021 року займає друге місце у переліку основних ринків для українського експорту продукції.

З 2001 по 2022 рік спостерігається стійка тенденція до збільшення обсягів зовнішньої торгівлі та негативного сальдо між Україною та Китаєм. Проблеми з товарною структурою торгівлі, недостатня диверсифікація експортної номенклатури України, переважання експорту товарів з низьким ступенем переробки та збільшення імпорту високотехнологічних товарів. Торговельні зв'язки повинні переміститися в стратегічні галузі та сектори національної економіки (наука та техніка, гуманітарна сфера, туризм і рекреація, військово-промисловий комплекс і сільське господарство). [67].

Далі використаємо кореляційно-регресійний аналіз для визначення факторів, які впливають на експорт українських товарів у Китай і лінійну

регресію для визначення $y_{\text{розрах.}}$. Microsoft Excel буде використано для виконання розрахунків.

Припущено, що результативний показник може бути під впливом таких факторів, як ВВП (x_1), інвестиції з КНР (x_2) та зайнятість (x_3). Дані, отримані в результаті аналізу, представлені в таблиці (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Аналітичний матеріал для побудови моделі лінійної регресії

Рік	Експорт у Китай, млн дол. США, y	ВВП, млн дол. США, x_1	Інвестиції з КНР, млн дол. США, x_2	Зайнятість, тис ос., x_3
2012	1782,1	118380,3	14833,4	15229,7
2013	2731,2	140073	18221,7	15382,1
2014	2673,2	168647,3	25525,3	15432,8
2015	2426,3	182387	21726,1	15550,2
2016	1926,6	190332,1	18621,4	15702,1
2017	2044,2	96176,7	16617,6	15804,3
2018	2316,2	79541,8	17827,5	1592,7
2019	3618,2	93543,8	34182,8	16031,2
2020	7182,2	110515,3	40425,7	16156,4
2021	8021,7	110511,4	75745,2	16360,9
2022	2740,5	108366,4	25072,3	16668,2

Джерело: складено автором на основі [9]

Розрахуємо найбільший зв'язок між залежною змінною y та незалежними змінними x_1 , x_2 , x_3 , перш ніж побудувати економетричну модель за допомогою функції «КОРЕЛ» в Microsoft Excel.

У табл. 2.5 показано результати кореляційного аналізу у вигляді матриці.

Таблиця 2.5 – Матриця кореляційного аналізу рівня взаємного впливу змінних y та x_1 , x_2 , x_3

	y	x_1	x_2	x_3
y		0,822569453	0,05715806	0,358756832
x_1			-0,47865238	-0,12023594
x_2				
x_3				

Джерело: розраховано автором за допомогою Microsoft Excel

Відповідно до того, що ці позиції є перехрестями стовбців і стрічок, жовтий колір у в таблиці показує місця, де щільність зв'язку становить 1. Зважаючи на те, що ці дані не є репрезентативними, вони виділені кольором. Для продовження дослідження фактор x_1 цікавий, оскільки його зв'язок з результатною змінною дорівнює 0,82, що вказує на те, що зміни ВВП України впливають на обсяги експорту товарів до Китаю. Оскільки інші фактори не мають значення відповідно до їхніх коефіцієнтів за модулем, вони були виключені з подальшого аналізу.

Отже, рівняння лінійної регресії має такий вигляд:

$$Y = 162,71 + 0,0056x_1 + 0,009x_2 + 0,195232x_3 \quad (2.1)$$

Для наступних розрахунків потрібно визначити коефіцієнти b_0 та b_1 . Ці коефіцієнти прораховано в Microsoft Excel за допомогою функції «линейн» (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Розраховані коефіцієнти для моделі лінійної регресії

b_1	b_0
0,005639092	7913,087905
0,001237667	162,712758

Джерело: розраховано автором за допомогою Microsoft Excel

Далі ми можемо знайти розрахункове значення залежної змінної y , підставивши коефіцієнти до рівняння. Наступна таблиця містить результати лінійної регресії.

Таблиця 2.7 – Результати лінійної регресії

Рік	Експорт у КРН, млн дол. США, y	ВВП, млн дол. США, x_1	Y розрах
2012	1782,1	118380,3	1580,686542
2013	2731,2	140073	2702,954788
2014	2673,2	168647,3	2864,106671
2015	2426,3	182387	2941,245015
2016	1926,6	190332,1	1986,363167
2017	2044,2	96176,7	2455,435624
2018	2316,2	79541,8	2361,634789
2019	3618,2	93543,8	3440,593124
2020	7182,2	110515,3	7536,293270
2021	8021,7	110511,4	8536,471879
2022	2740,5	108366,4	2224,351227

Джерело: розраховано автором за допомогою Microsoft Excel

Для перевірки адекватності моделі ми внесемо вхідні значення у та значення, отримані в результаті розрахунків $y_{\text{розрах}}$ у графіки (рис. 2.7).

Одержані результати можна інтерпретувати таким чином. ВВП України, зокрема фактор x_1 , має реальний вплив на експорт продукції з України в Китай.

Побудова економетричної моделі лінійної регресії для підтвердження цієї гіпотези представлена на рис. 2.7. Розрахункові значення у графіка майже повторюють траєкторію вхідних значень y , що свідчить про те, що розроблена модель є адекватною.

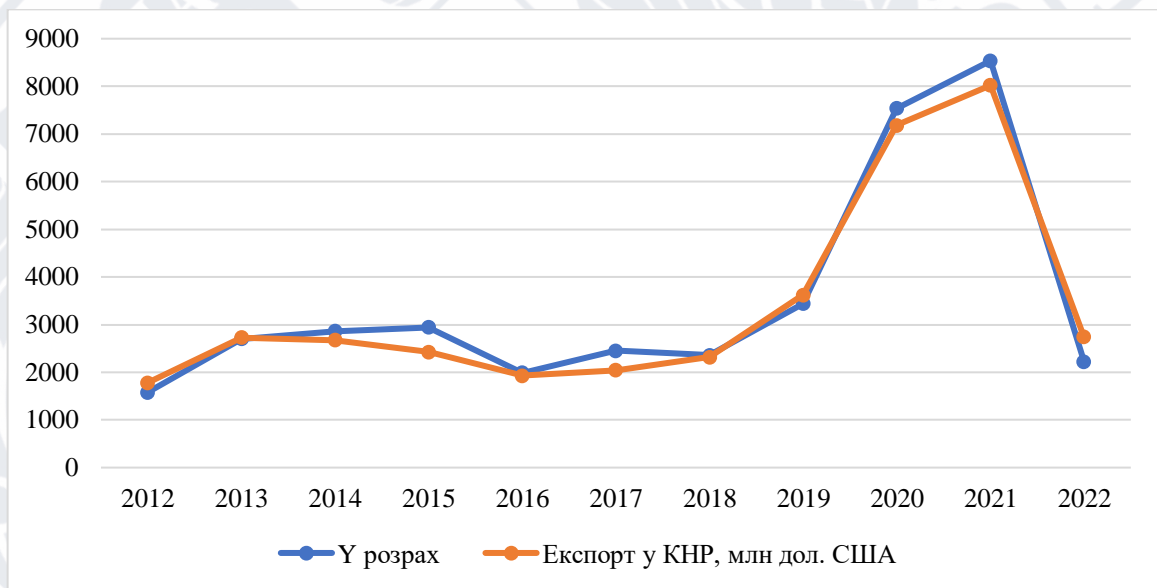

Рисунок 2.7 – Графічне зображення результатів моделі лінійної регресії

Джерело: розраховано автором за допомогою Microsoft Excel

Загалом, аналіз дозволяє зробити висновок, що ситуація із зовнішньою торгівлею України та КНР не виглядає досить однозначною. Незважаючи на збільшення поставок до Китаю, експорт залишається в більшості сировинним та низькотехнологічним, що створює ризики внаслідок цінових коливань. Також, для більшості товарних груп спостерігається від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі, що негативно впливає на платіжний баланс і економічне зростання.

Дивлячись на розмір китайської економіки та темпи її розвитку, пряма конкуренція з Китаєм є неможливою. Отже, щоб зберегти економічну безпеку та зберегти обсяги експорту, Україна повинна покращити ті галузі

виробництва, зберегти відносну перевагу для вітчизняних виробників і поліпшити виробничі напрямки, де експортний портфель України найменш схожий на китайський. Ці пріоритетні напрямки включають сільськогосподарську сировину, харчову промисловість, рослинну олію і високотехнологічну продукцію машинобудування (військова і космічна промисловість), у виробництві яких Китай як і раніше має помітне технологічне відставання у своєму виробництві. Для досягнення цієї мети необхідно якомога швидше переглянути структуру експорту, вжити державних заходів та скоротити експорт сировини і недорогих матеріалів, збільшити продажі готової та модернізованої продукції.

2.3 Аналіз структури та обсягів китайських інвестицій в економіку України, тенденції спільного підприємництва

Незлічимі кризи на світовій арені, включаючи війну в Україні, ціни на продовольство та енергоносії, фінансові потрясіння та борговий тиск, неминуче вплинули на глобальні прямі іноземні інвестиції (ПІІ) у 2022 році. Після першого кварталу 2023 року кількість нових інвестиційних проектів, включаючи повідомлення про нові проекти, міжнародні угоди з проектного фінансування (IPF) і транскордонні злиття та поглинання (M&As), знову зросла [61].

У сфері інвестиційного співробітництва відносини між Китаєм та Україною є надзвичайно складними. Китай є значним джерелом фінансових ресурсів для України [25]. Перш за все, високий рівень корупції в Україні та «бюрократична тяганина» з боку української влади ускладнюють зростання вкладень китайських інвесторів. Крім того, сюди входять нестабільність у соціальній, економічній і політичній сферах нашої країни, війна, несправедливість у судах, рейдерство, несприятливий інвестиційний клімат, нестабільний курс гривні, високі податки та високі позичкові ставки, а також відсутність державних стимулів для розвитку власного бізнесу.

Відповідно до індексу Світового банку Doing Business, який оцінює інвестиційний клімат, країна до війни регулярно і значно прогресує. У звіті Doing Business 2020 року Україна піднялася на 7 позицій порівняно з минулим роком і посідає 64 місце серед 190 економік. Досягнуто прогресу в отриманні дозволів на будівництво, підключенні до електропостачання, захисті міноритарних інвесторів та транскордонній торгівлі. (рис 2.8).

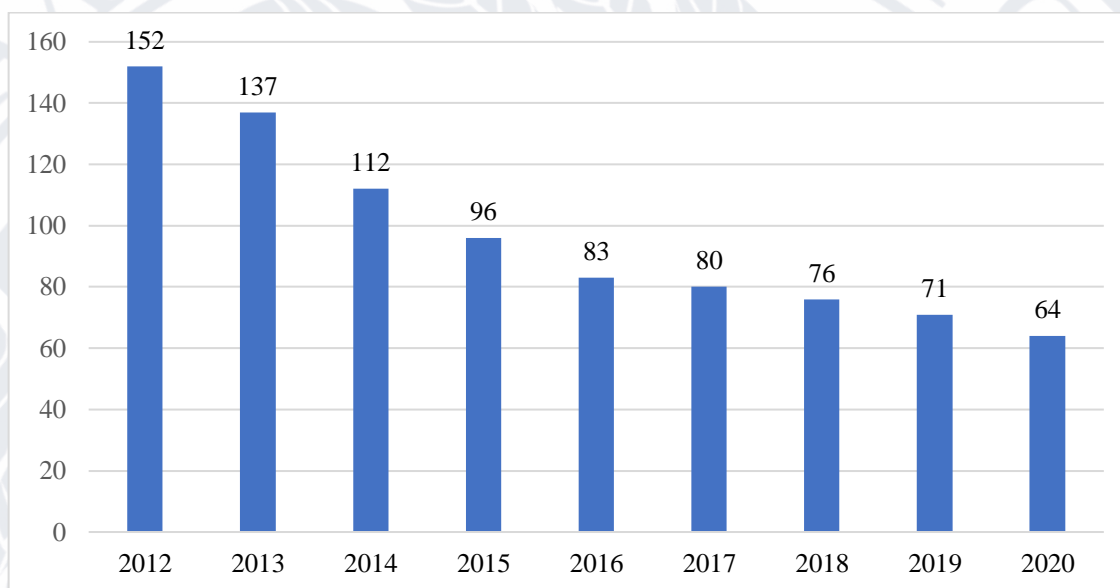

Рисунок 2.8 – Позиція України в рейтингу Doing Business, 2012-2020 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [65]

Індекс інвестиційної привабливості України в першому півріччі 2022 року знизився до 2,17 бала з 5 (з 2,73 у 2021 році), згідно з дослідженням ЕВА [42]. Для України 2022 рік став жертвою двох основних викликів: пандемії COVID-19 і повномасштабного вторгнення Росії (рис. 2.9).

Згідно з результатами проведеного аналізу, можна розглянути потенційні переваги та недоліки інвестиційної привабливості.

Основними проблемами є високий геополітичний ризик, який посилився широкомасштабним військовим вторгненням Росії в Україну наприкінці лютого 2022 року; нестабільна економіка, яка демонструє високий рівень інфляції та вразливість обмінних курсів; слабка правова база та бізнес-середовище, включаючи монополії, корупцію, слабкі права власності та

неефективні державні послуги; і високий рівень державного боргу, який зріс до 58,4% у 2021 році.

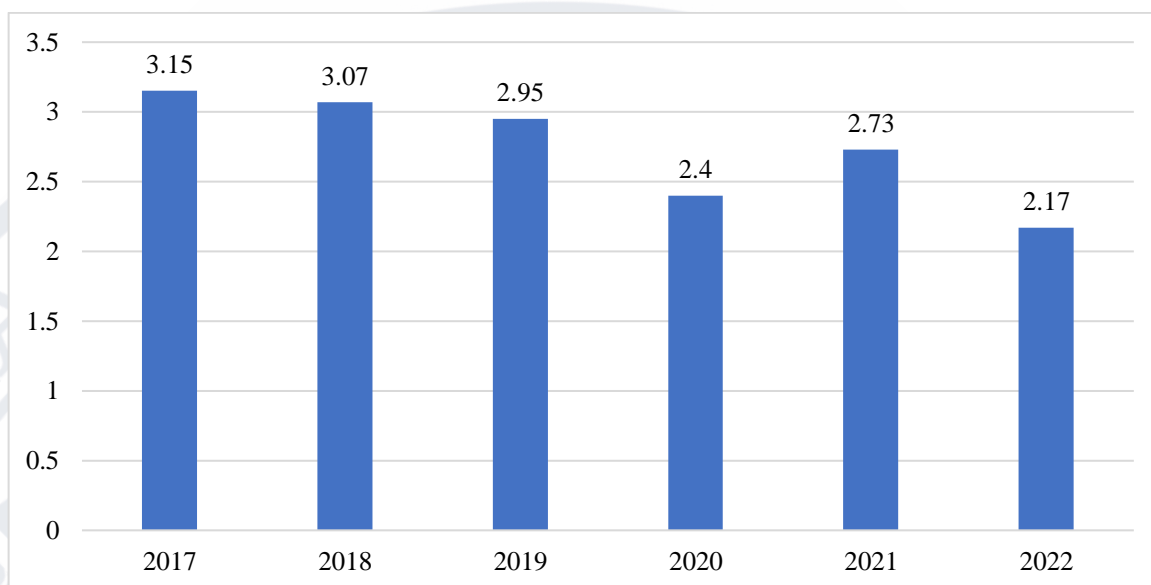

Рисунок 2.9 – Індекс інвестиційної привабливості України, 2017-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [9]

Інвестування в Україну має багато переваг, включаючи її стратегічне географічне положення в центральній частині між Європою та Азією; багаті природні ресурси, включаючи значні запаси марганцю та залізної руди; та розвинене сільське господарство, яке складається з 55% орних земель.

Згідно з проведеним аналізом, можна розглянути сильні і слабкі сторони з точки зору інвестиційної привабливості.

Основними проблемами є:

- високий геополітичний ризик, який посилюється широкомасштабним військовим вторгненням Росії в Україну наприкінці лютого 2022 року;
- нестабільна економіка, яка демонструє високий рівень інфляції та вразливість обмінних курсів;
- слабка правова база та бізнес-середовище, включаючи монополії, корупцію, слабкі права власності та неефективні державні послуги;

- високий рівень державного боргу, який зріс до 58,4% у 2021 році до 58,4%, у 2022 році до 62,8% ВВП;

- збільшення рівня бідності і безробіття.

Інвестування в Україну має багато переваг [19]:

- стратегічне географічне положення в центральній частині між Європою та Азією;

- багаті природні ресурси, включаючи значні запаси марганцю та залізної руди;

- розвинене сільське господарство, яке складається з 55% орних земель;

- є одним із найбільших ринків Європи з 43,5 мільйонами споживачів;

- має висококваліфіковану робочу силу; (є одним із найбільш популярних центрів розвитку ІТ, де гіганти аутсорсингу зібрали велику кількість інженерів програмного забезпечення, бізнес-аналітиків та інших технічних спеціалістів. За останні кілька років кількість ІТ-спеціалістів постійно зростає);

- висока система освіти, яка забезпечує велику кількість висококваліфікованих спеціалістів у високих технологіях. Російське вторгнення в Україну спричинило значний підрив економічної діяльності в країні, а також завдало шкоди інфраструктурі, навколишньому середовищу та засобам існування українців.

Це призвело до створення цільового плану економічного відновлення. Це унікальна можливість покращити якість життя та економічне зростання в Україні, а також відшкодувати збитки, завдані війною. Сприятливе залучення інвестицій і підприємництва є однією з головних цілей цього плану [40].

У 2022 році китайські інвестиції в економіку України зосередилися на наступному: галузі української промисловості – 43,5%; сільське, лісове та рибне господарство – 12,3%; оптова та роздрібна торгівля, ремонт транспортних засобів – 10,2%; професійна, наукова та технічна діяльність –

19,7%; операції з нерухомим майном – 3,6%; транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність – 3,4%; будівництво – 3,4%, тощо. (рис. 2.10).

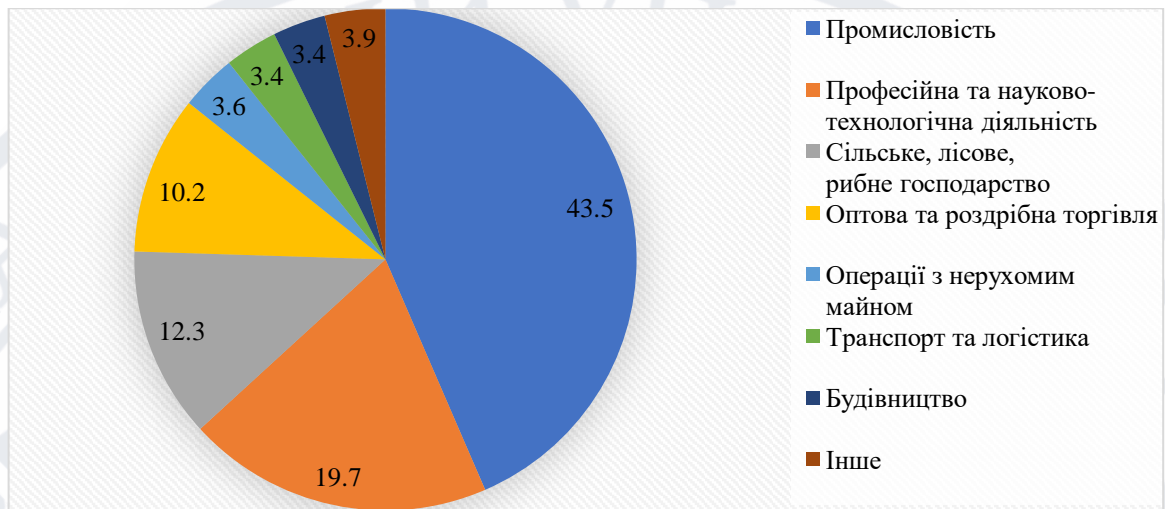

Рисунок 2.10 – Розподіл ПІІ в акціонерний капітал України, станом на 01.01 2022 р.

Джерело: розроблено автором на основі [24]

Крім того, китайці заявили, що готові працювати разом у будівництві сонячних електростанцій, підтримувати інновації та хай-тек [9]. Варто відзначити, що китайські інвестори вкладають майже в 50-70 разів більші суми в аграрну економіку країн-учасниць АСЕАН (від 5 до 7 млрд доларів США), ніж у аграрну економіку нашої держави.

Новий сучасний зерновий термінал у Миколаївському морському порту є одним із найбільших проектів прямого китайського інвестування. Його відкриття відбулося 19 травня 2016 року [10].

COFCO, китайська компанія, яка інвестувала 75 млн дол для побудови, постачання підприємства обладнанням і запуску самого процесу виробництва. Вісім підприємств у нашій державі під контролем COFCO Agri, включаючи олійно-екстракційний завод, елеватори та зерновий термінал для експорту. До відкриття цього терміналу в 2015 році експорт продукції АПК COFCO становив 2,4 млн т, з яких більше 1 млн т надійшло до Піднебесної [23].

Поки що двостороннє інвестиційне співробітництво не відповідає можливостям Китаю та вимогам України. На початок 2021 року прямі китайські інвестиції в акціонерний капітал України становили 71 млн. дол. США, що становить 0,1% усіх накопичених прямих іноземних інвестицій в Україні, за даними Державної служби статистики України. Інвестиції в акціонерний капітал з України в китайську економіку становили 0,4 млн. дол. США, що становить 0,09% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій в акціонерний капітал. Понад 40% знаходяться в переробній промисловості.

До 1 жовтня 2021 року в економіку України було вкладено прямі іноземні інвестиції на суму 2836 млн. дол. США, що на 3704 млн. дол. США більше, ніж за аналогічний період. За три квартали 2021 року прямі іноземні інвестиції в Україну склали рекордні 4,8 млрд. дол.

На 01.01.2022 року прямі інвестиції з Китаю склали 111 млн. дол. США в економіку України, що на 36,6 млн. дол. США більше, ніж на початку року. (рис. 2.11).

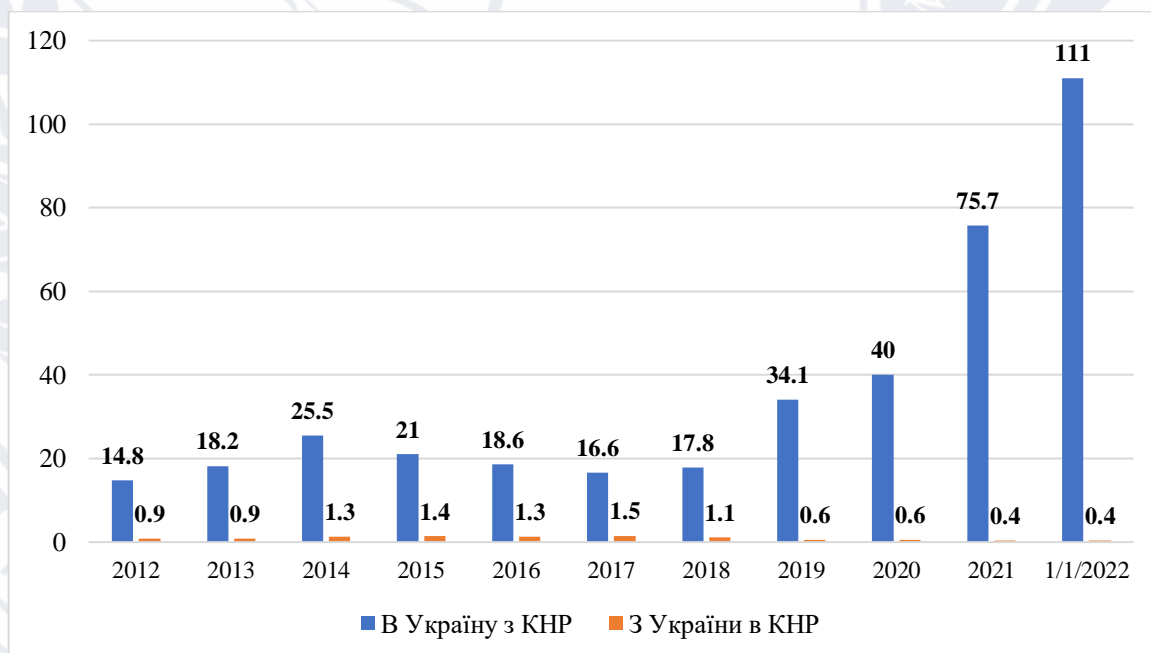

Рисунок 2.11 – Динаміка китайських інвестицій в економіку України та з України в економіку КНР у 2012-2022 рр., млн дол. США

Джерело: складено автором на основі [9]

У сфері інвестиційного співробітництва з Україною Китай займає значну позицію.

Частка іноземних інвестицій в економіку України порівняно невелика, коливається від 0,03 до 0,1% з 2008 по 2021 рік. Натомість у 2008-2021 роках українські інвестиції в економіку Китаю становили всього 0,01%. Інвестиційна активність України порівняно з Китаєм є причиною цієї динаміки.

Крім того, у 2019–2020 роках інвестиції Китаю в Україну перевищили інвестиції України в Китаї в 15-20 разів. Основна мета китайських інвестицій полягала в отриманні контролю над природними ресурсами України. У сфері спільного підприємництва між Україною та Китаєм є чітко визначені галузі. Це включає збір і експорт зернових злаків (сільське господарство), видобуток марганцевої руди та виробництво електролітичного марганцю (чорна металургія), машинобудування вантажів, телекомунікації (соціальна інфраструктура).

Китай хоче, щоб Україна мала дешеву робочу силу та недорого, якісну сировину. Наша держава поки що не досягла такого рівня розвитку, щоб створювати філії вітчизняних компаній у Китаї, тому вона переважно виступає як сировина. В 2013 р. китайська компанія Hubei Changyang Hongxin Industrial Group, Ltd. (Китай) придбала та почала будувати Велике Токмакське марганцеве родовище в Запорізькій області. Цей проект передбачав поетапне впровадження протягом десяти років.

Проект морського глибоководного порту є ще одним перспективним проектом, який Україна та КНР обговорюють у рамках розвитку ініціативи «Пояс і шлях». Для потреб Нового Шовкового шляху він міг би подвоїти потужність української портової інфраструктури. Грузія почала будувати такий порт у селищі Анаклія на східному узбережжі Чорного моря з потужністю 100 мільйонів тон вантажів на рік. Інвестиції в будівництво порту становили 2,5 млрд дол, хоча власні інвестиції Грузії у проект становили лише 60% бюджету [53].

Україна вивчає свої технічні можливості, щоб побудувати порт на північному узбережжі Чорного моря з такою ж потужністю. Раніше оцінка проекту становила 3 млрд дол. США.

Китай повідомив про 11-відсоткове зменшення фінансування міжнародних проектів, але про 31-відсоткове зниження числа оголошень про нові проекти з нуля.

Говорячи про глобальні перетворення і кризу, Китай поступово перестає бути популярним напрямком для іноземних інвестицій. У міру того, як інші азіатські країни стають все більш привабливими для інвесторів, прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Китай скорочуються, і інвестори все більше турбуються про майбутнє Китаю.

Згідно з «Оглядом іноземних інвестицій в Китай за 1 квартал 2023 року», опублікованим британською аудиторською та консалтинговою фірмою Ernst & Young прямі інвестиції Китаю за кордоном /ODI/ склали 40,47 млрд дол. США, збільшившись на 18% в порівнянні з попереднім кварталом.

У 2015-2021 роках китайські та українські компанії уклали три угоди М&А на українському ринку в галузі енергетики, металургії та банківської діяльності. Серед цих угод були покупка сонячних станцій «Схід Солар», «Нептун Солар» (обидві в Миколаївській області), «Дунайська СЕС-1», «Дунайська СЕС-2», «Франко Солар», «Франко Піві», «Приозерна-1», «Приозерна-2», «Лиманська» [60].

Інвестиційний потенціал не використовується повністю, як показують статистичні дані. Це результат низки факторів, пов'язаних із низькою інвестиційною активністю. Найбільший негативний вплив мають податкове навантаження, корупція, нечітка правова система, надмірне та нестабільне регулювання та мінливість політичного та економічного середовища.

Китайські інвестори зосереджені на сферах інфраструктури, енергетики та сільського господарства. Китайські інвестори цікавляться Україною, оскільки вона є однією з найбільших у світі експортерів продовольства та імпортерів аграрної продукції. Китай обирає зернові та олійні культури з

України, особливо кукурудзу. Виробництво сільськогосподарської техніки також може бути важливим. Китай інвестує у великі аграрні компанії, причому найактивнішими є китайські зернотрейдери.

У зв'язку з тим, що інвестиції з Китаю часто здійснюються державними підприємствами та мають політичні та комерційні цілі, вони повинні бути ретельно оцінені.

Так, китайські компанії інвестують в українські державні компанії. Крім того, державні банки зазвичай надають кредит. Китайські підприємства найбільш часто співпрацюють з українцями, зокрема в галузях енергетики та сільського господарства.

Незважаючи на те, що прямі іноземні інвестиції Китаю становлять лише 0,5% від загального обсягу іноземних інвестицій в Україні, вони зростають значно швидше, ніж загальні іноземні інвестиції в країні. Крім того, оскільки ці інвестиції здійснюються державними підприємствами та можуть мати політичні цілі, українська влада мала б «під пильною увагою» до них.

Стрімке зростання призвело лише до кількох «точок росту», але незабаром буде ще більше проєктів. В останні роки швидке зростання інвестицій було лише результатом кількох угод, таких як придбання CNBM сонячних електростанцій від групи Active Solar і придбання COFCO низки активів, пов'язаних із логістикою сільськогосподарської продукції. Відновлювальна енергетика та сільське господарство є основними предметами додаткових інвестицій [36].

Один із найбільших гравців на українському ринку агропродукції та продовольства – COFCO, китайська державна агропромислова компанія та світовий зернотрейдер. Вона має елеватори, переробні комплекси та портові термінали в Україні. На неї припадає половина кукурудзи, експортованої з України.

CNBM є найбільшою китайською державною будівельною компанією, яка виробляє різні матеріали та обладнання, від цементу до сонячних панелей.

У нього багато активів у Китаї, а також у Єгипті, Іспанії, Монголії та інших країнах, крім України.

За словами посадовців обох країн і недержавних експертів, Китай стурбований наступними напрямками інвестування в Україні: сільське господарство; переробка аграрної продукції; портова інфраструктура; залізнична інфраструктура; відновлювана енергетика; авіаційна галузь.

Іноземні інвестиції Китаю в інші країни, особливо у молоді демократії, мають певні особливості, які їх значно відрізняють від інвестицій Заходу. Профільні дослідження та експерти стверджують це.

Згідно з експертами, китайські іноземні інвестиції в країни, що розвиваються, мають такі характеристики [23]:

- інвестиційні або кредитні угоди з Китаєм часто ґрунтуються на непублічних домовленостях між чиновниками обох країн, і вони можуть мати приховані умови, як економічні, так і політичні;
- у більшості випадків інвестиції Китаю йдуть не напряму, а через Сінгапур, Нідерланди та інші офшори;
- Китай широко використовує боргові інструменти. Багато китайських проектів у всьому світі передбачали позику значної суми грошей, і Україна не є винятком. Державні банки зазвичай надають кредит;
- найважливішими інвесторами є китайські державні підприємства, які інвестують лише з дозволу уряду Китаю. У сферах енергетики та сільського господарства китайські компанії найчастіше співпрацюють з українськими державними підприємствами;
- іноземні інвестиції Китаю мають політичні та комерційні мотиви;
- Китай зазвичай не готовий ризикувати. Більшість угод вимагають участі уряду України та державних гарантій. Крім того, не практикується пряма участь у галузях, які мають надзвичайно жорстке регулювання;
- більшість китайських інвестицій не приносять ніякої доданої вартості. В «Центрі економічної стратегії» оцінюють китайські інвестиції як «мало нових проектів, які створюють робочі місця і приносять користь

ланцюжкам доданої вартості». Інші компанії створили найбільші китайські активи в Україні, а потім ці активи були куплені або отримані як застава;

- багато оголошених проєктів і угод так і не були реалізовані. Це могло статися через зміни в бізнес-середовищі в Україні або через те, що Україна та Китай не змогли домовитися про умови співпраці;

- Китай часто намагається включити у контракти пункт про передачу інтелектуальної власності, щоб орієнтуватися на копіювання необхідного обладнання, намагатися провести «зворотню розробку», гарантувати, що важливе виробництво буде перенесено до Китаю тощо.

- незважаючи на те, що Китай виставляє більші відсотки, ніж західні донори, він не вимагає від них реформ.

На відміну від ЄС, США, МВФ і Світового банку, Китай не виставляє жодних умов для відмивання грошей. Його не цікавлять стандарти, прозорість і нагляд за використанням коштів, розвиток і реформи. Тим паче, йому байдуже, чи зможе країна повернути позичені кошти. Навіть навпаки: якщо він не повернеться, це нормально. Наступним кроком є вимога передачі важливої стратегічної інфраструктури державі-боржниці Китаю або її розміщення в країні. Боргова дипломатія — це стиль ведення зовнішніх зносин.

У процесі залучення китайського капіталу багато країн Європи та Азії пішли значно далі, ніж Україна. Багато разів це призвело до фінансових проблем. Є одна спільна риса: сьогодні всі країни, які брали участь в ініціативі «Один пояс – один шлях», мають багатомільярдні борги. І ці країни не можуть впоратися з ними самотійно. Україні потрібно взяти до уваги цей досвід.

Таким чином, після ретельної оцінки потоку прямих інвестицій Китаю в Україну до початку війни, слід зазначити, що за даними Національного банку України, до 31.12.2021 р. в економіку України залучено 111 млн дол. США прямих інвестицій з Китаю, що збільшилося на 36,6 млн. дол. США з початку року. Китайські інвестиції в основному потрапляють у такі сфери, як промисловість, професійна, наукова та технічна діяльність; сільське, лісове та

рибне господарство; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автомобілів; нерухомість; транспорт, склад, поштова та кур'єрська служба; будівництво та багато іншого [22].

Сьогодні є підстави стверджувати, що Україна чітко та остаточно визначилася щодо своїх стратегічних пріоритетів, своїх найважливіших партнерів і своїх цінностей, які допомагають їй протистояти військовому тиску російської агресії.

Отже, крім того, щоб мати чітке розуміння своїх цілей щодо соціально-економічних і суспільно-політичних реформ, Україна повинна враховувати геополітичні та гео економічні інтереси країн, які є стратегічними партнерами України в умовах поляризації світового простору. Таким чином, ми повинні дуже обережно ставитися до економічних пропозицій від країн, яких наші основні партнери, такі як США, Велика Британія, Канада, ЄС та інші, не вважають союзниками.

Не виключено, що в українських політиках знову з'являться люди, які закликають відновити економічні зв'язки з Китаєм, який нібито докладає політичних і дипломатичних зусиль для припинення війни. Але Україна не повинна сподіватися на миттєві переваги від розширення торгівлі чи юанізації. Спочатку Китай повинен визначити, наскільки він підтримуватиме Україну та як його інтереси в Україні співвідносяться з інтересами своїх нинішніх стратегічних партнерів.

Висновки до розділу 2

Відносини між Україною та Китаєм не лише недостатньо розвинені, але й не досягли потенціалу, який вони могли б мати. Китайська економіка потужна, а ринок великий. Завдяки своїм сировинним ресурсам, робочій силі, основній науково-технічній базі та зручному географічному розташуванню наша країна має великий потенціал для виробництва.

Угода про зону вільної торгівлі України з ЄС дозволила китайським інвесторам розмістити свої виробництва на нашій території, починаючи від виробництва сільськогосподарської продукції та одягу до будівництва кораблів, техніки і літаків.

Об'єктивна правда полягає в тому, що економічні відносини між Китаєм і Україною – це більше, ніж просто бізнес-партнерство, до якого давно прагнули українські та китайські бізнесмени. Структура відносин між урядами та державами має значний вплив. Клімат для інвестицій в Україні також є одним із найважливіших факторів.

Україна традиційно експортує до Китаю промислові товари, руду, шлаки та золу, а імпортує високотехнологічні апарати, реактори, котли та машини. Модернізація виробничої промисловості займає друге місце, але китайці все ще шукають інвестиції в сільське господарство.

Співпраця з Китаєм відкриває для України нові можливості для міжнародної торгівлі та розвитку економіки, оскільки це одна з найбільш впливових країн. Наш обов'язок як головного торгового партнера України полягає в тому, щоб співпрацювати з Китаєм і активно працювати над збільшенням двостороннього товарообігу.

Таким чином, Китай є важливим стратегічним партнером для нашої держави щодо інвестицій і експорту товарів і послуг. Важливо зробити все можливе, щоб розширити існуючі зв'язки та створити нові, оскільки це сприятиме подальшому розвитку економіки України.

Було проведено кореляційно-регресійний аналіз для визначення факторів, які впливають на експорт українських товарів у Китай. Загалом, аналіз дозволяє зробити висновки, що ситуація із зовнішньою торгівлею України та КНР не виглядає досить однозначною. Незважаючи на збільшення поставок до Китаю, експорт залишається в більшості сировинним та низькотехнологічним, що створює ризики внаслідок цінових коливань. Також, для більшості товарних груп спостерігається від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі, що негативно впливає на платіжний баланс і економічне зростання.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КНР

3.1 Чинники, що ускладнюють прогрес торговельно-економічних зв'язків між Україною та КНР

Україна долучилася до глобалізації за часи своєї незалежності. Тим часом Україна зіткнулася з рядом важливих проблем у відкритому, глобалізованому світі. Пошук нових джерел конкурентоспроможності та розвитку, а також створення нових партнерств з країнами, з якими Україна може швидше модернізувати свою економіку, є одними з цих проблем. Розвиток стратегічних відносин з інтеграційними групами та іншими країнами є основою зовнішньоекономічної політики України. Розвиток цих відносин є критично важливим для розвитку економіки України.

Поступово Китайська Народна Республіка перетворюється на одну з лідерів сучасного розвитку економіки світу. Коли КНР бере участь у перерозподілі міжнародного балансу сил, це змінює існуючі інтеграційні блоки. Це відкриває додаткові можливості для створення нових інтеграційних структур. У цьому контексті прагнення української влади розвивати економічні відносини з Китаєм є розумним і швидким відповіддю на зміни, які відбуваються на міжнародному рівні.

Економічні зв'язки між Україною та Китаєм значно покращилися за останні кілька років. Обмін державними візитами, особливо між президентами обох країн, став звичайним. Було підписано Спільну декларацію про встановлення та розвиток відносин стратегічного партнерства між Україною та КНР, яка визначила економічні сфери, які мають вирішальне значення для двосторонніх стосунків [15].

Зокрема, слід звернути увагу на численні проблеми, які має вирішити КНР під час «третьої хвилі реформ», потенційні наслідки цих реформ і потреби України щодо розвитку своєї економіки; потреба України в стимулах для

модернізації та поживлення економічного розвитку; і потенційні можливості та обмеження, які можуть існувати в відносинах між Україною та Китаєм, щоб посилити конкурентоспроможність один одного.

Економіка є основою стратегічного партнерства між Україною та Китаєм, тому розвиток стосунків між двома країнами впливатиме на процеси, пов'язані зі зміною внутрішньої економічної політики Китаю. Нові реформи розпочалися в 2012 році. Це було зроблено в відповідь на збільшення проблем у господарстві Китаю, які потребували негайного вирішення, а також на пошук нових джерел розвитку для країни. Після світової фінансової кризи 2008 року темпи економічного зростання в Китаї сповільнилися [18].

Новий цільовий показник становить приблизно 7,5% щорічно для середньострокового приросту ВВП. Таким чином, керівництво країни повинно адаптувати економіку країни до зниження темпів зростання, ймовірного скорочення припливу капіталу, потенційного зростання вартості робочої сили та відносного зниження експорту.

Наразі китайська економіка потребує нового підходу до розвитку. Актуальна модель демонструвала і продовжує демонструвати фантастичні темпи зростання, в основному завдяки іноземним інвестиціям і стрімкому зростанню експорту. Зважаючи на її значення та масштаби (Китай є другою економікою у світі після США та першою за обсягами світового експорту), ця модель не може бути швидко оновлена. Тим не менш, через наростаючі проблеми з економічним зростанням країни китайська влада намагається якомога швидше зменшити ризики зовнішніх шоків.

Наступні є одними з найважливіших завдань «третьої хвилі реформ», які, безсумнівно, вплинуть на характер і темп відносин між Україною та Китаєм. Реструктуризація економіки Китаю; покращення якості економічного зростання, перехід від екстенсивного розвитку до вищої технології виробництва.

На даний момент багато китайських підприємств, особливо в державному секторі, як і раніше, залишаються неконкурентоспроможними, і

якщо уряд скасує субсидії, які зараз включають як земельну, так і енергетичну допомогу, вони будуть змушені зіткнутися з серйозними фінансовими труднощами. Для двостороннього співробітництва зміна фокусу на національному розвитку КНР призведе до зростання конкуренції між компаніями з однаковими конкурентними перевагами, які також зацікавлені в розширенні свого технологічного потенціалу та відкритті нових ринків збуту.

Зважаючи на те, що Китай прагне стати лідером у виробництві товарів, послуг і технологій, Україна може стати партнером чи виконавцем у створенні нових продуктів. Прогнозується, що українським виробникам машинобудування, інших технологічних товарів універсального призначення та готової продукції буде важко просунутися на китайський ринок [15].

Таким чином, найкращим способом залучення українських виробників до китайського ринку може бути реалізація спільних регіональних, секторальних або енергетичних проектів з метою вирішення конкретних питань, таких як енергетичний, екологічний та науково-технічний.

У зв'язку з високим рівнем заощаджень споживчі видатки домогосподарств зростають дуже повільно, що залишає економіку нерівномірною та нестійкою. Можна очікувати зростання попиту на українські товари, орієнтовані на внутрішнє споживання, оскільки китайська влада сприятиме збільшенню купівельної спроможності населення. Це включатиме продукти харчування, аграрну продукцію, промислову продукцію, яка може бути перероблена та інші. Розвиток сфер соціальних послуг, таких як медицина, наука та освіта, є додатковим компонентом внутрішнього попиту.

Україна має значний досвід у сфері соціальних послуг, тому співпраця з китайськими партнерами може значно збільшити експорт різних послуг, таких як освіта, розваги, оздоровлення та туризм, за умови наявності системного підходу української сторони до співпраці. Поширення екологічних проблем і необхідність їх вирішення.

Очевидно, що «успіхи» капіталоємного та орієнтованого на експорт розвитку зараз надто високі для Пакистану. Наприклад, експерти оцінюють,

що втрати, пов'язані з погіршенням екологічного стану в Китаї, склали як мінімум \$ 230 млрд у 2010 році, що становить близько 3,5% ВВП Китаю. Україна може отримати більше можливостей для участі в екологічних проектах у Китаї, якщо ефективні рішення будуть застосовані на українських підприємствах. вирішення заборгованості як на рівні регіонів, так і на рівні підприємств.

Ця проблема може поставити під загрозу стабільність банківської системи та спричинити хвилю неповоротних банківських позик, паралізуючи банківський сектор і створюючи значні перешкоди для реформ. Через накопичення ризиків і скорочення активного сальдо торговельного балансу китайська влада може підвищити вимоги до фінансування іноземних проектів, змінити пріоритети інвестування тощо.

Лібералізація політики ціноутворення та вирішення енергетичних проблем Оскільки ці проблеми є актуальними для України, уряди та підприємства в обох країнах мають багато сфер, у яких вони можуть співпрацювати та обмінюватися досвідом і технологіями. Наразі перегляду політики ціноутворення в енергетиці є надзвичайно важливим питанням. Енергія є важливою складовою економічної моделі Китаю, тому ціни на енергоресурси штучно знижувалися під час швидкого зростання економіки.

Щоб гарантувати незмінність цін на вугілля, електрику та інші джерела енергії, уряд часто втручався в процес ціноутворення. Це було зроблено для того, щоб уникнути різкого зростання інфляції [12].

Але коли енергія стала дешевою, стимул для китайських компаній збільшити продуктивність виробництва майже зник. Перехід до вищих цін на енергоресурси, що відображають їхню реальну вартість, змусить китайські компанії підвищити ефективність свого виробництва та створити більш екологічно чисті методи виробництва. продовження фінансової та економічної децентралізації. Надмірна централізація податкової системи призвела до неефективності регіонального бюджету. Це призвело до постійної кризи місцевого бюджету, накопичення «поганого» боргу муніципалітету,

продажу земельних ділянок під забудову та боротьби за «митні» збори від експортної діяльності.

Регіональні органи влади отримають більшу автономію щодо розвитку своїх територій у межах вирішення цих проблем. З цієї причини вже зараз доцільно розвивати «горизонтальні» стосунки з КНР у контексті вирішення регіональних проблем і на рівні регіональних органів влади. Впровадження нових заходів для стимулювання економіки було однією з найважливіших реформ, яку оголосила китайська влада. У числі цих заходів є зниження зборів для експортерів, введення податкових пільг для малого бізнесу та початок будівництва великих залізниць.

Для підтвердження спроможності до реформ центральний уряд з 1 серпня поточного року запровадив «заморожування» податку на додану вартість і податку з обороту для малих підприємств, чиї продажі щомісячно не перевищують 20 тисяч юанів (близько 3 257 дол. США) [13].

Завдяки цим пільгам майже 6 млн малих підприємств очікують підвищення доходів і зайнятості мільйонів китайців. Нові стимули включають зниження експлуатаційних зборів, спрощення митного оформлення та полегшення експорту для малих і середніх приватних підприємств. Будуть скорочені митні перевірки промислових товарів і скасовані інспекційні збори для сировини, які експортуються.

Так, протягом наступних 1-2 років буде видно, наскільки рішуче уряд готовий зменшити вплив, який державний сектор має на економіку, перемістивши управління бюджетом і фіскальною системою на рівень місцевих органів самоврядування.

Кроки в цьому напрямку можуть включати, наприклад, відмову від надмірної бюрократії; надання місцевим органам самоврядування повноважень приймати проекти капітального будівництва; заборону нерегулярних адміністративних зборів, які зараз знаходяться під контролем місцевих органів самоврядування, тощо.

Немає сумніву, що нові проекти, спрямовані на посилення співробітництва між Україною та Китаєм, мають бути орієнтовані на стратегії реформування китайської економіки. Зрозуміло, що китайська влада прагне стимулювати внутрішній попит, виконуючи замовлення китайських виробників. Але якщо українська сторона запропонує співпрацю, яка також задовольнить внутрішні потреби Китаю, така співпраця також буде заохочуватися. Вважаємо, що створення «зони вільної торгівлі» між двома країнами недоцільно з огляду на особливості поточного етапу розвитку Китаю, який полягає в продовженні індустріалізації та поступовому зростанні технологічності національної промисловості.

Перш за все, харчові продукти можуть зацікавити Китай і Україну, а експорт цих продуктів з України може збільшитися за умови лібералізації торгівлі.

Розвиток транскордонної транспортної інфраструктури та оптимізація міжнародних транспортних потоків є стратегічно важливими питаннями для Китайської народної республіки, зокрема, реалізація проекту відродження «Шовкового шляху». Таким чином, розвиток залізничного транспорту є важливою частиною досягнення довгострокових цілей Китаю щодо лідерства у світі. Коли Китай планує просувати свої сучасні товари на європейські ринки, він враховує можливості транзитного потенціалу України.

Китайські інтереси щодо розширення торгівлі з Європою цілком відповідають розвитку української транспортної мережі в контексті трансконтинентальних перевезень.

Світові лідери з обережністю сприймають економічні досягнення Китаю, але ці країни обмежують прямі китайські інвестиції та придбання виробничих активів на території цих країн. Китай змушений подолати низку перешкод, щоб взяти участь у процесах трансферу технологій, оскільки він дуже зацікавлений у перетворенні своєї країни на лідера технологій. Таким чином, у Китаю є «антидискримінаційне» підґрунтя для розширення співпраці з Україною в різних технологічних областях, таких як машинобудування,

космічні технології, авіація, суднобудування, двигуни та атомна та альтернативна енергетика. Коли Україна бере участь у спільному виробництві високотехнологічної продукції, вона зможе забезпечити собі гідне місце на світовому ринку [17].

Для того, щоб визначити та зрозуміти основні фактори, які впливають на стратегічний розвиток торговельно-економічних відносин між Україною та Китаєм, було проведено SWOT-аналіз (табл. 3.1). Цей підхід дозволяє визначити зовнішні загрози та можливості, а також сильні та слабкі сторони такого співробітництва.

Таблиця 3.1 – SWOT-аналіз щодо розвитку торговельно-економічних відносин України з Китаєм

<p>Сильні сторони (S)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне географічне розташування України; 2. Багаті природні ресурси; 3. Високий рівень освітнього потенціалу населення; 4. Наявність науково-технологічного потенціалу 	<p>Слабкі сторони (W)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Війна на території України; 2. Енергозалежність нашої держави; 3. Низькі показники у соціальних, політичних та економічних рейтингах; 4. Недостатній рівень конкурентоздатності українських товарів та послуг на світовому ринку; 5. Нестабільність курсу української валюти; 6. Обмежений доступ до морських портів України
<p>Можливості (O)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Укладання угоди та створення зони вільної торгівлі між Україною та Китаєм; 2. Вихід на ринок та визначення секторальних пріоритетів торговельно-економічного співробітництва; 3. Розширення торговельно-економічного співробітництва країн з метою захисту і просування національних інтересів; 4. Посилення прагматики у торгових і економічних відносинах з метою встановлення симетричної економічної взаємозалежності сторін 	<p>Загрози (T)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Технологічні асиметрії у торгівлі країн: сировинний імпорт з України та високотехнологічний експорт КНР; 2. Обмежений вихід вітчизняного бізнесу на ринок Китаю; 3. Збереження негативного сальдо в зовнішній торгівлі за більшістю груп товарів; 4. Високий рівень тарифного захисту, передусім на сільськогосподарську продукцію; 5. Поглинання українських компаній; 6. Зниження конкурентоспроможності українських компаній

Джерело: розроблено автором

На основі проведеного аналізу стратегічний план партнерства в економічній сфері між Україною та Китаєм до 2030 року має базуватися на трьох принципах:

По-перше, необхідно активізувати та посилити розмову про поглиблення торговельно-економічного співробітництва через систему інструментів торговельної політики, особливо щодо зниження тарифів і нетарифного захисту китайського ринку.

По-друге, оптимізація торгової, економічної та інвестиційної співпраці: як країна Східної Європи, Україні доцільно працювати з Китаєм у рамках Ініціативи «16+1» і проекту «Один пояс, один шлях» для отримання важелів впливу на розбудову глобальної та європейської економічної інфраструктури, а також для дослідження можливостей і ризиків створення ЗВТ.

По-третє, визначення та обґрунтування секторальних пріоритетів для розробки довгострокової стратегії розвитку торговельно-економічної співпраці між Україною та Китаєм.

Китай стає важливим джерелом модернізації розвитку України за стратегічними цілями щодо розвитку виробничої кооперації та залучення китайських інвестицій. Створення індустріальних парків і зон технологічного розвитку не лише створить нові робочі місця в Україні, але й прискорить технологічний і технічний прогрес нашої економіки. Але важливо реально оцінити вигоди України від реалізації спільних інвестиційних проектів з участю КНР, коли йдеться про спільні інвестиційні проекти. КНР має багато унікальних цілей, які прагне досягти в третіх країнах, що відрізняє її від інших міжнародних інвесторів.

Співпраця в переоснащенні армії КНР може мати негативні політичні наслідки для України. У минулому Україна мала негативний досвід порушення прав інтелектуальної власності китайською стороною під час виконання різних проектів. Так, деякі товари Україна постачала до Китаю, а потім вони випускалися в Китаї.

Китай вивчає та відтворює іноземні зразки, кажуть військові експерти. Тим не менш, копіювання зазвичай супроводжується творчим удосконаленням моделей, хоча б за певними ознаками. Вважаємо, що Україна має розглянути можливості співпраці з Китаєм, використовуючи наявні можливості, щоб створити нові військові технології та обладнання. У довгостроковій перспективі можна очікувати посилення міжнародної економічної та політичної конкурентоспроможності Китаю та збільшення його участі в глобальних і регіональних процесах. Китайські експерти стверджують, що країні потрібно десять-п'ятнадцять років, щоб кардинально модернізувати свою економіку та приєднатися до лідерства в технологіях. Співпраця між Україною та Китаєм сприятиме вирішенню Україною подібних проблем модернізації економіки, якщо зовнішньоекономічна політика буде спрямована та систематична.

Співпраця може полягати в багатьох сферах: співпраця в складних галузях машинобудування (ОПК, авіа- та суднобудування, космічні галузі тощо); залучення китайських інвестицій в український аграрний сектор, зосереджуючись на високопродуктивних та технологічних проектах; створення нових підприємств з виробництва та переробки сільськогосподарської продукції, щоб пропонувати широкий спектр сільськогосподарської та харчової продукції для китайського ринку [20].

У цьому контексті вкрай важливо, щоб дії органів виконавчої влади України були більш ефективними щодо розвитку відносин з КНР, що включає [30]:

- забезпечити передбачуваність залучення інвестицій з Китаю в економіку України шляхом удосконалення законодавства (переваги слід надавати універсальним нормативним актам, які стимулюють як інвестування іноземних інвестицій, так і трансфер технологій);
- розширення каналів комунікації в двосторонніх стосунках, розповсюдження інформації про Україну та формування позитивного іміджу

України серед ділових кіл Китаю (наприклад, шляхом прямої реклами в китайських ЗМІ, участі в заходах тощо);

- обмеження різних можливостей співпраці з Китаєм, таких як надання китайській стороні ліцензій на виробництво товарів, що призводить до поступового скорочення імпорту в Китай і до того, що Китай починає самостійно виробляти подібні товари;

- усунення штучних регуляторних перешкод на шляху взаємного бізнесу двох країн;

- зменшення мовних обмежень у спілкуванні та популяризація вивчення англійської та китайської мов як інструментів для покращення економічного співробітництва;

- налагодження культурного, гуманітарного та наукового співробітництва між громадами, професіями та бізнесом двох країн. Наповнення стратегічного партнерства між Україною та Китаєм практичним економічним змістом вимагає від України реалізації комплексної та послідовної політики, яка б враховувала політичну, економічну та фінансову силу Китаю в сучасному світі.

3.2 Пріоритетні напрямки розвитку українсько-китайського економічного співробітництва

Інвестиційне партнерство є важливою частиною покращення торговельно-економічних зв'язків між Україною та КНР. Незважаючи на те, що інвестиційний клімат в Україні поки що не дуже привабливий, є певні переваги, наприклад тенденція до лібералізації бізнес-середовища та ефективної боротьби з корупцією. Це проявляється у значному скороченні кількості документів, необхідних для отримання дозволу на відкриття та ведення підприємницької діяльності, а також у значному спрощенні процесу оформлення власного бізнесу. Наприклад, іноземному інвестору знадобилося

б 21 день у 2015 році, щоб розпочати власний бізнес в Україні, тоді як у 2019 році було лише 6,5 днів.

Китайських ресурсів недостатньо, щоб задовольнити внутрішній попит на продукти харчування, тому є великі можливості для спільного виробництва в аграрному секторі, переробці сільськогосподарських продуктів (наприклад, органічного пластику), виробництві продуктів харчування (наприклад, соняшникова олія, борошно, цукор і глютен). Крім того, ефективне економічне положення України скоротить час і витрати на доставку товарів до європейських країн.

За останні роки Китай значно просунувся у розвитку тваринництва та вирощування зернових. У співпраці з Китаєм Україна може зробити значний внесок у світову продовольчу безпеку. На стратегічному рівні Пекін може забезпечити необхідні обсяги продовольчого імпорту з України. Крім того, КНР має намір подвоїти споживання зерна, сої та м'яса до 2040 року, тому Україна могла б використати це для розвитку власної економіки.

Крім того, важливими проектами у сфері будівництва в нашій державі є створення заводів із виробництва добрив і засобів захисту рослин, які Україна зараз імпортує, впровадження нових технологій для підвищення продуктивності і врожайності скотарства та птахівництва, а також розвиток логістичної ланки.

Іншим перспективним напрямком є машинобудування та високі технології, оскільки українці мають високий рівень підготовки в цих сферах і вважаються одними з найкращих кваліфікованих кадрів у світі.

У сфері залучення китайських інвестицій Україна наразі не повністю використовує свій потенціал. Недостатні темпи реальних алгоритмів дій і лише механізм державних гарантій перешкоджають цьому. Необхідно створити нові форми інвестиційного співробітництва, такі як прямі інвестиції китайських компаній, часткове надання державних гарантій, створення спільного інвестиційного фонду з паритетними умовами та узгодження середньо- і

довгострокових планів співпраці між двома державами у вигляді виробничої кооперації.

Енергоефективність, авіа- та суднобудування, раціональне природокористування, аерокосмічні, інформаційні та комунікаційні технології та підготовка молодих науковців — через програми обміну та стажування аспірантів і молодих вчених — є пріоритетними сферами наукової та технічної співпраці [23]. Зокрема, Програма співробітництва в космічній галузі на 2021–2025 роки передбачає реалізацію 71 перспективного проекту співпраці між Україною та Китаєм. Основним завданням проектів є співпраця щодо дистанційного зондування Землі та розробки ракетно-космічної техніки. Це пов'язано з реалізацією КНР Місячної програми та місії з дослідження планет Сонячної системи [34].

Крім того, необхідно приділяти більшу увагу розробці нових матеріалів, захисту навколишнього середовища та виробництву ліків. Зокрема, у 2015 році китайський ринок став другим за величиною у світі за обсягом фармацевтичного ринку. Наша країна є одним із найважливіших партнерів Китайської Республіки у сфері фармацевтики в Центрально-Східній Європі. Вона має великий виробничий потенціал, зростаючий ринок фармацевтичної промисловості та можливість транспортувати ліки в інші країни Європи.

Активізація українсько-китайських центрів та технопарків у містах Цзінань, Харбін і Шанхай призведе до реєстрації патентів, виробництва наукових винаходів і знань, а також публікації профільних наукових досліджень. Національний університет кораблебудування ім. Адмірала Макарова (Миколаїв) та Університет науки і технологій провінції Цзяньсу посилюють співпрацю в Україно-китайському Центрі з трансферу технологій суднобудування та океанічного проектування в місті Чженьцзян.

Інститут електрозварювання ім. Є. Патона НАН України та Промисловий науково-дослідний інститут провінції Гуандун підтримали значне покращення та застосування вітчизняних технологій зварювання. У 2016 році було засновано Китайсько-український центр науково-технічного

співробітництва в різних галузях, особливо у сфері електрозварювання, що дало новий поштовх для науково-технічного партнерства.

Високі технології, нові матеріали, охорона навколишнього середовища та виробництво ліків були основними темами спільних проектів між українськими та китайськими експертами [38].

У сфері космосу співпраця з КНР особливо вигідна для України, оскільки це дозволить ефективно використовувати український космічний потенціал. В Україні обмежені джерела фінансування в цій сфері, але КНР є одним із провідних інвесторів у дослідження космосу. Наразі Київ виконує 21 контракт із Пекіном на суму понад 67 млн дол. Уже була реалізована 5-річна програма розвитку космічної галузі (2012–2017 рр.), і з'явилася концепція космічної діяльності до 2032 року [34]. КНР зацікавлена в імпорті готової високотехнологічної продукції. Це має бути розглянуто та використано Україною для покращення національного виробництва.

Підвищення добробуту китайського населення, зменшення приросту врожайності, погіршення якості китайських земель, ймовірність дефіциту води та зміни клімату призвели до зростання експорту сільського господарства з Китаю останнім часом, що є важливим для нашої держави [31]. Україна та Китай розглядають можливість створення спільних агропромислових парків, які б спеціалізувалися на селекції, розробці та виробництві засобів проти комах і інших шкідників, екологічному землеробстві та оптимізації аграрних процесів у цілому [45]. Ці проекти можуть включати прямі поставки сільськогосподарської продукції.

Вже зараз Китаю потрібно 50 млн га додаткової орної землі. Таким чином, Піднебесна використовує три основні стратегії «сільськогосподарської політики», які залежать від специфіки агропромислового комплексу кожної країни, її національних законодавчих баз і економічних ризиків. Ці стратегії включають придбання землі (Австралія, Франція), оренду (Бразилія, Аргентина, Росія) і надання робітників і сільськогосподарських машин в обмін на частину врожаю (Венесуела, Зімбабве). В Україні можуть виникнути два або

три сценарії. Це означає, що китайські інвестиції в аграрну промисловість України будуть зосереджені на вирощуванні олійних, зернових і бобових культур, овочівництві, виробництві комбікормів, рослинних олій, ветеринарних препаратах і тваринницькій галузі.

На додаток до цього, передбачається розвиток економічного, промислового та туристичного партнерства між такими містами-побратимами в Китаї та Україні: Київ і Пекін, Харків і Цзинань, Одеса і Циндао, Дніпро і Сіань, Кропивницький і Сюйчжоу, Запоріжжя і Ханьдань [28; 29].

Враховуючи вищезазначене, можна виділити такі перспективні напрями розвитку торговельно-економічних відносин між Україною та Китаєм:

- диверсифікація експорту: з України можуть експортуватися товари та послуги з високою доданою вартістю, а також креативні товари та послуги, такі як телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги, роялті, ділові товари та продукти з переробки матеріальних ресурсів;
- задоволення потреб китайців середнього класу в високоякісних сільськогосподарських продуктах, таких як рослинна олія, м'ясо, овочі, фрукти, шоколад;
- електронна комерція: створення веб-платформ може допомогти українським підприємствам вийти на китайський ринок;
- створення спільних підприємств між Україною та Китаєм, орієнтованих на експорт, щоб отримати доступ до світових ланцюгів постачання.

Україна може стати місцем для впровадження китайських технологій, інвестування, що принесе прибуток, а також джерелом дешевої сировини та робочої сили. Як наслідок, КНР може сприяти прискоренню економічного розвитку та зближенню з ЄС [65; 66]. Крім того, вона може замінити величезний ринок збуту Росії для вітчизняних українських товарів і виступати як фінансовий та кредитний донор для нашої держави.

Для КНР Україна залишається привабливим партнером у сфері стратегічного співробітництва та в рамках ініціативи «Пояс і шлях»,

незважаючи на нинішню складну економічну ситуацію. Наша держава має широкий спектр технологічних і науково-виробничих можливостей, які цікавлять Китай як щодо потреб розвитку передових секторів його економіки, так і щодо реалізації важливих стратегічних проектів у різних сферах [65].

Можливості українського експорту значно зменшилися через економічні санкції проти Росії щодо України, що вимагає пошуку нових ринків збуту для машинобудування, літакобудування та товарів військового та подвійного призначення. Щоб активізувати та переформатувати військово-технічне співробітництво між Україною та КНР у таких умовах, важливо скористатися вже напрацьованим досвідом. Найважливішим джерелом довгострокового співробітництва між цими державами є наука і технологія. Більш тісна співпраця в агропромисловому секторі буде прибутковою для України. Практична китайська модель спільного будівництва та запуску індустріальних парків може стати новим поштовхом для економічного зростання в Україні. Одним із найбільш перспективних і ефективних напрямків розвитку відносин між Україною та Китаєм є обмін передовими знаннями та досвідом між висококваліфікованими китайськими та українськими фахівцями у сфері машинобудування та високих технологій [65].

Таким чином, партнерство між Україною та Китаєм може бути корисним, продуктивним і ефективним для обох країн, якщо усунути перешкоди, які сповільнюють двосторонню співпрацю.

3.3 Перспективи реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях» та участь у ній України

У сфері геополітики, яка формує глобальні союзи, зв'язки та залежності між країнами та континентами, Китай є ключовим гравцем, який впливає на майбутнє світоустрою. Десять років тому Китай запустив стратегічну ініціативу під назвою «Пояс і шлях». Мета цих ініціатив полягає в тому, щоб допомогти китайській економіці просунути в Європу та інші регіони світу,

щоб знайти нові ринки збуту та створити нові економічні залежності з країнами, які зараз підпадають під вплив Китаю. У результаті війни з Росією в Україні змінилася структура торговельних шляхів, через які китайські товари, послуги та ідеї потрапляли до Європи та інших країн світу. Однак концепція того, що Китай контролює світ, не зникла.

Уся транспортно-логістична галузь континенту зазнала впливу війни в Україні. Нові Шовкові шляхи мають новий маршрут. Компанії намагаються уникати північних шляхів після введених санкцій проти Росії. Вони також думають про те, як уникнути Чорного моря. Рішення запропонувала Казахстанська залізниця.

Новий маршрут був використаний для першого транскаспійного потяга з Китаю до Європи. Потяг Казахстанської залізниці перевозив нові електромобілі з Цзяочжоу, міста на сході Китаю, до порту Копер (Словенія). Вантаж подолав шлях протяжністю 13 000 км за 45 днів.

Потяг відправлявся з Цзяочжоу на півночі Китаю через прикордонний перехід Хоргос-Алтинколь до Казахстану. Вантаж транспортували до порту Поті в Грузії через Каспійське море. Знову залізниця, і, нарешті, вантаж доставили до словенського порту з порту Трукеї [25].

Перетин Чорного моря на Великому шовковому шляху є одним із складних місць. Незважаючи на те, що це найкоротший варіант прямування, це також один із найнебезпечніших. Багато страховиків відмовилися покривати «ризик війни» на цьому етапі. У результаті свого страху та ризику судновласники прямують ним. Деякі судноплавні компанії намагаються вирішити свої проблеми самостійно, створюючи чорноморські маршрути. В листопаді 2022 року COSCO запустила сервіс TBX1. Однак пропускна спроможність цього маршруту через Чорне море не відповідає вимогам. За даними RailFreight, у 2022 році порт Батумі міг обробляти 119 471 TEU, а Китайсько-європейський експрес перемістив 1,6 мільйона TEU [39].

Українська влада також пропонує варіанти. 24 лютого Міністр інфраструктури України Олександр Кубраков заявив, що Україна

компенсуватиме будь-які збитки цивільним суднам, які заходять у порти Чорного моря під прапорами України та інших країн, щоб повністю відновити цивільне судноплавство в Чорному морі.

Віце-прем'єр-міністр з відновлення України — Міністр розвитку громад, територій та інфраструктури Олександр Кубраков заявив: «Упевнений, що запуск гарантування компенсації ризиків стане потужним сигналом для стабілізації української та світової економіки».

Суть цієї спроби замінити морські перевезення через Чорне море залізничним транспортом полягає в тому, щоб знайти нові шляхи в обхід Росії та уникнути проблемних місць у регіоні.

Після початку повномасштабної війни Росії проти України транспортні потоки в Туреччині зросли. Компанії змушені об'їжджати через Туреччину, оскільки вони намагаються уникати північних шляхів через санкції проти Росії.

Зусилля зосереджені на Новому шовковому шляху після введення десятого пакету санкцій, який, зокрема, забороняє «транзит цивільних та військових товарів до третіх країн через російську територію». І це велика можливість для багатьох азійських країн, у тому числі для Туреччини.

Зіткнувшись з економічними наслідками перебоїв у торгівлі після п'яти місяців війни, багато перевізників китайських товарів переорієнтувалися на південь, переправляючи свої товари залізницею через Кавказ, Туреччину та Центральну Азію до Європи. Незважаючи на тривалі логістичні проблеми з маршрутом.

Андреа Бринза, віцепрезидент Румунського інституту вивчення Азійсько-Тихоокеанського регіону, заявила Радіо Свобода: «Щоб вижити, BRI не має альтернативи, окрім як адаптуватися до нових обставин».

Основною альтернативою є система залізниць і портів довжиною близько шести з половиною тисяч кілометрів, яка проходить через Казахстан, Каспійське море, Азербайджан, Грузію, Туреччину та Європу. Цей маршрут

також називають «Транскаспійський міжнародний транспортний маршрут» (TITR) [51].

Всесвітній проект інфраструктури та інвестицій, який підтримує президент Китаю Сі Цзіньпін, також відомий як «Середній коридор BRI».

За останні десять років цей маршрут отримав мільярди доларів китайських інвестицій в інфраструктуру, але через прогнозування та проблеми з вартістю він отримав меншу частку поставок. Як наслідок, основним шляхом сухопутної торгівлі між Китаєм і ЄС стали російські потяги, які доставляли товари безпосередньо до Європи залізницею, за допомогою портів або через Білорусь. Ці потяги становили 68% перевезень у західному напрямку та 82% перевезень у східному напрямку в 2021 році.

За даними асоціації «Транскаспійський міжнародний транспортний маршрут», у 2022 році очікується в шість разів більше вантажів через Центральну Азію та Кавказ, досягнувши понад три мільйони метричних тонн.

У квітні Maersk, одна з найбільших у світі судноплавних компаній, скасувала нові замовлення через Росію та запустила залізничне сполучення вздовж «Середнього коридору». У травні фінська компанія Nurminen Logistics також приєдналася до маршруту [48].

Відтоді багато урядів з Туреччини, Румунії, Азербайджану, Грузії та Казахстану зустрілися, щоб обговорити додаткові інвестиції та співпрацю. Враховуючи державний візит президента Казахстану Касима-Жомарта Токаєва до Анкари в травні, під час якого він спілкувався зі своїм турецьким колегою Реджепом Таїпом Ердоганом щодо майбутніх дій.

Ця зміна відкриває нові можливості для країн Центральної Азії та Кавказу та означає значний і швидкий поворот «Транскаспійського міжнародного транспортного маршруту».

Оскільки китайські та російські офіційні особи поглиблювали свої зв'язки, вони розвинули Північну залізничну мережу через Росію. Оскільки порти по всьому світу зачинили або призупинили роботу, щоб спробувати зупинити поширення вірусу, експедитори та вантажні компанії отримали

перевагу над океанським транспортом під час пандемії COVID-19. Казахстан оголосив про свої наміри інвестувати більше грошей у свої порти вздовж Каспійського моря, а оператор залізниці Казахстану заявив, що термінали на західному узбережжі вже подвоїли обсяги перевезень [59].

Китайські чиновники також прагнуть спростити транспорт. 25 травня Ван Лінцзюнь, заступник очільника Головного митного управління Китаю, заявив, що Пекін покращує свої митні процедури в своїх сухопутних портах Алашанькоу та Хоргос, які розташовані на кордоні з Казахстаном. Це збільшить кількість вантажів, що відправляються залізницею. Еміль Авдаліані, професор Європейського університету в Тбілісі та директор із вивчення Близького Сходу грузинського аналітичного центру Geocase, стверджує, що, хоча «Середній коридор» користується попитом через війну в Україні, його життєздатність у майбутньому не гарантована.

Вищі витрати та складніша логістика на південному маршруті є основними причинами занепокоєння. Географія «Середнього коридору», який складається з морських і сухопутних ліній, складніша. Хоча значна інфраструктура вже існує, частина з якої є наслідком проектів BRI.

Інфраструктура Каспійського моря недостатня для полегшення транзиту з портів Центральної Азії до Азербайджану. На грузинській стороні Чорного моря також є такі проблеми. Тим більше, що там немає глибоководного порту.

Будівництво глибоководного порту в Анаклії пов'язане з нестабільною внутрішньою політикою Грузії, і уряд скасував проект через брак фінансування. У квітні віцепрем'єр-міністр Грузії Леван Давіташвілі заявив, що це підприємство зацікавило нових інвесторів, незважаючи на те, що будівництво триватиме роками.

Внутрішні політичні проблеми в багатьох країнах уздовж «Середнього коридору» сприяли переведенню більшості наземних вантажних перевезень на російську лінію, і Пекін навряд чи задоволений знову покладатися на один маршрут. Він стверджує, що Китай може натомість намагатися

диверсифікувати та створити якомога більше альтернативних ліній після війни в Україні.

Проект залізниці Китай-Киргизстан-Узбекистан, який був відкладений протягом тривалого часу, знову розпочався завдяки відновленому поштовому потоку з Ташкенту та Бішкека. Усі три сторони сказали, що сподіваються на початок будівництва наступного року. Це може допомогти створити більше альтернатив і навіть зв'язатися з країнами на півдні, наприклад, Туркменістаном та Іраном.

18 жовтня 2023 року в Пекіні відбувся третій форум міжнародного співробітництва ОПОШ. У 2015 році Україна і Китай підписали міжурядову угоду, щоб стати частиною ініціативи ОПОШ. До 2014 року обидві країни активно працювали над багатьма проектами інфраструктури. Однак після початку російської агресії та анексії Криму та частини Донбасу китайська сторона взяла паузу [33].

Від початку повномасштабного вторгнення мови жодних ОПОШ не було і не буде. Українська політика щодо Пекіна після перемоги та вступу до Європейського Союзу, тобто остаточного переходу до демократичного «полюсу», залежатиме від загальноєвропейських стандартів. Особливо це стосується того, як Китай залишиться нейтральним щодо путінської Росії та швидко збільшує економічне співробітництво, захищаючи економіку агресора та дозволяючи йому продовжувати вчиняти злочини на українській території.

Яка перспектива «Нових Шовкових шляхів»? Наразі темпи проекту зменшилися. Китайські позики різко знизилися: у країнах Африки на південь від Сахари вони впали на 65% у 2022 році проти показників 2021-го. Ці дані надані дослідницьким центром Green Finance & Development Фуданського університету в Шанхаї [49].

Україна повинна виважено ставитися до ініціативи Китаю «Пояс і шлях», орієнтуючись на свої національні інтереси та пріоритети зовнішньої політики, узгоджені з нашими стратегічними партнерами, насамперед Сполученими Штатами та Великою Британією. Китайський «наступ» на

маленькі країни-члени ЄС показує, що інтереси Пекіну не завжди співпадають з інтересами європейських країн. Після завершення війни та перемоги над путінською Росією Україна повинна буде враховувати особливості геополітичної ситуації на континенті та у світі.

Висновки до розділу 3

Незважаючи на те, що економічна ситуація в Україні зараз складна, Китайська Народна Республіка продовжує проявляти інтерес до неї. Відповідно до потреб розвитку передових галузей економіки Китаю та з метою реалізації важливих стратегічних проектів у різних сферах, наша держава володіє рядом технологічних та науково-виробничих можливостей.

У зв'язку з економічними санкціями, введеними Україною проти Росії, український експорт значно скоротився. Відповідно, необхідно шукати нові ринки збуту для машинобудування, літакобудування та товарів військового та подвійного призначення.

Щоб збільшити військово-технічне співробітництво між Україною та КНР у сучасних умовах, важливо скористатися досягненнями, які були досягнуті до цього моменту. Наука та технології є найважливішим джерелом довгострокового співробітництва між цими державами. Крім того, Україна отримає вигоду від тіснішої співпраці в агропромисловому секторі. Використання ефективної китайської практики спільного будівництва та запуску індустріальних парків може призвести до нового поштовху до економічного зростання в Україні. Одним із найбільш перспективних і ефективних напрямків розвитку українсько-китайських відносин є можливість обміну знаннями та досвідом між висококваліфікованими китайськими та українськими фахівцями у сфері машинобудування та високих технологій.

За допомогою SWOT-аналізу було розглянуто варіанти подальшого торговельно-економічного співробітництва України з Китаєм, а також доцільність його поглиблення. Виявилось, що найкращим шляхом для України

є посилення двосторонньої співпраці з Китаєм за умов гармонізації їх торговельної політики, враховуючи національні інтереси та диспропорції в розвитку, дотримуючись правил і стандартів міжнародної торговельної системи та враховуючи сучасні економічні закони. Зменшення тарифного та нетарифного захисту китайського ринку, оптимізація торгової, економічної та інвестиційної співпраці, а також визначення доцільності, а також переваг і небезпек створення зони вільної торгівлі між Україною та Китаєм – це пріоритетні цілі довгострокової торговельно-економічної співпраці.

Для КНР Україна залишається привабливим партнером у сфері стратегічного співробітництва та в рамках ініціативи «Пояс і шлях», незважаючи на нинішню складну економічну ситуацію. Відповідно до потреб розвитку передових галузей економіки Китаю та з метою реалізації важливих стратегічних проектів у різних сферах, наша держава володіє рядом технологічних та науково-виробничих можливостей.

ВИСНОВКИ

Україна має родючі ґрунти та сприятливі природні та кліматичні умови, що дозволяє їй виробляти високоякісну та недорогу сільськогосподарську продукцію, таку як зерно, кукурудзу, соєві боби, ріпак, соняшникову, соєву та свиріпову олію, яка поки що залишається конкурентною на світовому аграрному ринку.

Важливою частиною експорту до КНР є продукція аграрного сектору України та руди. На відміну від сировини та напівфабрикатів, імпортовані товари мають високу додану вартість, такі як електричні машини, комп'ютери, планшети, смартфони, побутові прилади, ядерні реактори, котли та продукція хімічної та легкої промисловості.

Більшість послуг, що експортуються до Китаю, становлять транспортні послуги. Україна імпортує з Китаю переважно фінансові послуги, які є більш дорогими. Як наслідок, український імпорт товарів і послуг постійно перевищує експорт, що призводить до негативного торговельного балансу та відтоку валюти з України.

Довіра китайських інвесторів до української влади знижується з кожним днем, а економічна та політична ситуація в країні погіршується. Це може призвести до значного скорочення китайських кредитів та інвестицій в нашу економіку. Значного розвитку двосторонні відносини набули у сферах чорної металургії (видобуток марганцевої руди), автомобілебудування, вантажного машинобудування, будівництва, високотехнологічного співробітництва, телекомунікаційного обладнання, інформаційно-комунікаційних послуг та сільського господарства.

Існує низка факторів, які перешкоджають розвитку торговельно-економічних відносин між Україною та Китаєм. Це включає пасивність Міністерства закордонних справ України щодо Китаю, корупційні схеми в українській економіці, нестабільність у політичному та економічному житті

країни, війна, рейдерство, відсутність справедливості в українських судах, значна бюрократія, податкове навантаження.

Для вирішення цих проблем двосторонніх відносин необхідно, щоб завершилась війна, працювати над подоланням корупції, припинити ігнорувати китайські проекти; забезпечити гідних послів для посольства України в КНР та повне виконання контрактів; посилити співробітництво в авіації, космосі, медицині, телекомунікаціях і ІТ-послугах; повніше використовувати свою вигідну економічну ситуацію для поглиблення співпраці в транспортних коридорах.

Було проведено кореляційно-регресійний аналіз для визначення факторів, які впливають на експорт українських товарів у Китай. Загалом, аналіз дозволяє зробити висновки, що ситуація із зовнішньою торгівлею України та КНР не виглядає досить однозначною. Незважаючи на збільшення поставок до Китаю, експорт залишається в більшості сировинним та низько-технологічним, що створює ризики внаслідок цінових коливань. Також, для більшості товарних груп спостерігається від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі, що негативно впливає на платіжний баланс і економічне зростання.

За допомогою SWOT-аналізу було розглянуто варіанти подальшого торговельно-економічного співробітництва України з Китаєм, а також доцільність його поглиблення. Виявилось, що найкращим шляхом для України є посилення двосторонньої співпраці з Китаєм за умов гармонізації їх торговельної політики, враховуючи національні інтереси та диспропорції в розвитку, дотримуючись правил і стандартів міжнародної торговельної системи та враховуючи сучасні економічні закони. Зменшення тарифного та нетарифного захисту китайського ринку, оптимізація торгової, економічної та інвестиційної співпраці, а також визначення доцільності, а також переваг і небезпек створення ЗВТ між Україною та Китаєм – це пріоритетні цілі довгострокової торговельно-економічної співпраці.

Україна надає великого значення своєму стратегічному партнерству з Китаєм і зацікавлена в максимальному використанні потенціалу

двосторонньої співпраці. Вона зацікавлена у максимізації потенціалу двостороннього співробітництва. Подальша лібералізація двосторонньої торгівлі та поглиблення інвестиційного співробітництва є важливими чинниками економічного відновлення та економічного розвитку України.

Поглиблення інвестиційного співробітництва є важливою рушійною силою для відновлення економіки та подолання негативних наслідків пандемії в обох країнах. Розвиток співпраці між Україною та Китаєм стає більш багатовекторним. Обидві сторони прагнуть налагодити більш продуктивні обміни. Китай бере до уваги реальні можливості та потенціал України в аграрному секторі, а також напрацювання в технологічних галузях, таких як літакобудування.

Для України сьогодні Китай є ринком для просування своєї продукції та джерелом інвестицій в країну, джерело інвестицій в її економіку, у зовнішній політиці України. Привабливість цього напрямку зовнішньої політики України визначається низкою факторів. Одним з них є постійно зростаюча політична та економічна вага Китаю у світі. Україна може стати місцем для впровадження китайських технологій, інвестування, яке принесе прибуток, а також джерелом дешевої сировини та робочої сили.

Україна може стати місцем для впровадження китайських технологій, інвестування, що принесе прибуток, а також джерелом дешевої сировини та робочої сили. З іншого боку, КНР може прискорити економічний розвиток нашої країни та сприяти зближенню з ЄС, замінивши величезний російський ринок збуту українських товарів. Крім того, він може виступати як фінансовий та кредитний донор для нашої держави.

Для КНР Україна залишається привабливим партнером у сфері стратегічного співробітництва та в рамках ініціативи «Пояс і шлях», незважаючи на нинішню складну економічну ситуацію. Наша держава має низку технологічних і науково-виробничих можливостей, які цікавлять Китай як щодо потреб розвитку передових галузей його економіки, так і щоб реалізувати важливі стратегічні проекти в різних сферах.

Можливості українського експорту значно зменшилися через економічні санкції проти Росії щодо України, що вимагає пошуку нових ринків збуту для машинобудування, літакобудування та товарів військового та подвійного призначення. Щоб активізувати та переформатувати військово-технічне співробітництво між Україною та КНР у таких умовах, важливо скористатися вже напрацьованим досвідом. Найважливішим джерелом довгострокового співробітництва між цими державами є наука і технологія. Більш тісна співпраця в агропромисловому секторі буде прибутковою для України. Практична китайська модель спільного будівництва та запуску індустріальних парків може стати новим поштовхом для економічного зростання в Україні. Однією з найбільш перспективних і ефективних напрямків розвитку відносин між Україною та Китаєм є те, щоб висококваліфіковані китайські та українські фахівці у сфері машинобудування та високих технологій могли обмінюватися знаннями та досвідом.

Таким чином, партнерство між Україною та Китаєм може бути корисним, продуктивним і ефективним для обох країн, якщо усунути перешкоди, які сповільнюють двосторонню співпрацю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончарук А. З., Гобова Є. В. Аудит зовнішньої політики: Україна-Китай: дискусійна записка. Київ, 2016. 68 с.
2. Головацкая С. М. Значення стратегічної ініціативи «Один пояс, один шлях» для України. *Вісн. Одеського національного морського університету*. 2018. № 2(3). С. 202-210.
3. Трофимчук А. П. Перспективи приєднання України до проекту «Один пояс, один шлях». *Вісн. Львівського національного університету імені Івана Франка*. 2017. № 1. С. 52-66.
4. Костенко Ю. В. Від відносин дружби і співробітництва до стратегічного партнерства. *Україна дипломатична*. 2015. № 12. С. 385-408.
5. Єньчжао Л., Пекна Т., Вей С. Прямі інвестиції китайських підприємств в Україну. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 8 (134). С. 413-418.
6. Кіпцар І. А. Діяльність спільної українсько-Китайської комісії з науково-технічного співробітництва як фактор оптимізації сучасних двосторонніх відносин України і КНР. *Вісн. Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України*. 2018. № 4. С. 53-56.
7. Аргументація євроатлантичного курсу України: «за» та «проти». URL: <http://firearticles.com/politologiya/165-argumentaciya-yevroatlantichnogo-kursu-ukrayini-za-ta-proti-stepanenko-s-v.html> (дата звернення: 19.11.2023).
8. Україна та Китай підписали договір про дружбу і співробітництво та низку інших документів. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/mezhdu-ukrainoy-i-kitaem-segodnya-byli-podpisany-tri-memoranduma—05122013123500> (дата звернення: 17.12.2023).
9. Світова організація торгівлі. URL: <https://www.wto.org/> (дата звернення: 01.12.2023).
10. Наміри дракона. URL: <https://ukrline.info/2023/03/30/namiry-drakona/>.

11. Золотий резерв. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Золотий_резерв (дата звернення: 13.11.2023).
12. Global Competitiveness Report 2015. URL: http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015_2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf (дата звернення: 04.12.2023).
13. Global Competitiveness Report 2022. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2022.pdf (дата звернення: 04.12.2023).
14. Один пояс, один шлях. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Один_пояс_один_шлях (дата звернення: 16.11.2023).
15. Роговий В. Г. Перспективи та ризики розвитку українсько-китайських торговельно-економічних відносин. Вісн. Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. 2016. № 2 (76). С. 106-110.
16. Орнат М. П. Порівняльний аналіз впливу основних факторів на зростання народного господарства Китаю та України. Вісн. Тернопільського національного економічного університету. 2016. № 6 (126). С. 125-131.
17. Олійник О. М. Україна — Китай — 25 років співробітництва: результати та перспективи. «Один пояс, один шлях»: монографія. ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». — Київ: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2018. 392 с.
18. Україна – Китай. Від житниці до стратегічного співробітництва. URL: <http://hvylyu.net/analytics/economics/ukrayina-kitay-vid-zhitnitsi-do-strategichnogo-spivrobotnitstva.html> (дата звернення: 23.11.2023).
19. Кіктенко В. О. Семантика і прагматика концепту ініціатива «Один пояс, один шлях» / В.О. Кіктенко// Китаєзнавчі дослідження. – К.: 2018. – Вип. 1. – С. 58–68

20. Китаю не обійтись без української кукурудзи. URL: <http://biz.liga.net/all/prodovolstvie/stati/3094748-pavlenko-kak-ukraina-s-kitayskogo-agrorynka-ssha-potesnila.htm> (дата звернення: 18.11.2023).

21. Мультиколінеарність та її вплив на оцінки параметрів моделі. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/posibnuku/299/6.pdf> (дата звернення: 19.11.2023).

22. Україна і Китай: «дружній спаринг» у різних вагових категоріях. URL: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/ukrayina-i-kitay-druzhnij-sparing-u-riznih-vagovih-kategoriyah-.html> (дата звернення: 16.11.2023).

23. Макогон Ю.В. Співробітництво України та Китаю на сучасному етапі/ Ю.В. Макогон // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2019. – С.124–131.

24. Україна у світових рейтингах: прогрес у податковій системі та погіршення інвестиційного клімату. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/12/01/infografika/ekonomika/ukrayina-u-svitovux-rejtnyax-prohres-u-podatkovij-systemi-j-pohirshennya-investyczijnoho-klimatu> (дата звернення: 21.11.2023).

25. КікTENKO В. О. Семантика і прагматика концепту ініціатива «Один пояс, один шлях». *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 8 (134). С. 413-418.

26. CBMI. About us. URL: <http://www.cbmi.com.cn/en/company> (дата звернення: 17.10.2023).

27. Cofco Agri Ukraine. URL: <http://elevatorist.com/kompanii/155-cofco-agri-ukraine> (дата звернення: 15.10.2023).

28. Повітряний експрес. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Повітряний_експрес (дата звернення: 19.11.2023).

29. У проєкті «Повітряний експрес» до Борисполя знайшли розкрадання 81 млн грн. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/u-proekti-povitryaniy-ekspres-do-borispolya-znayshli-rozkradannya-81-mln-grn-740485.html> (дата звернення: 20.11.2023).

30. Чи може Китай врятувати нас від повного краху? URL: <http://ua.112.ua/mnenie/chy-mozhe-kytai-mozhe-vriatuvaty-nas-vid-povnoho-krakhu-285143.html> (дата звернення: 21.11.2023).

31. Україна – Китай: без зерна і без перспектив. URL: <http://news.finance.ua/news/-/356465/ukraina-kitaj-bez-zerna-i-bez-perspektiv> (дата звернення: 22.11.2023).

32. Стукач Т. М. Україна-Китай: спільні економічні інтереси а розвитку АПК: *Вісн. Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі*. 2015. № 4. С. 95-99.

33. Науково-технічне співробітництво між Україною та Китаєм. URL: <http://china.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cn/science> (дата звернення: 20.11.2023)

34. Україна і Китай реалізують 71 спільний космічний проєкт. URL: <http://ukrainian.cri.cn/841/2018/04/11/2s43544.htm> (дата звернення: 18.11.2023).

35. Українсько-китайські відносини. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Українсько-китайські_відносини (дата звернення: 23.11.2023).

36. Торгово-економічне співробітництво з Китаєм – один з пріоритетів для України сьогодні. URL: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=afa2e521-ee22-45c6-8802-da0e91224632> (дата звернення: 22.11.2023).

37. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=62d0bbcd-f438-4fb7-9010-7ca5156aaf16&title> (дата звернення: 29.11.2023).

38. «Китай та Україна створені для стратегічного партнерства», – перший віце-президент українського союзу промисловців та підприємців Василь Хмельницький. URL: <https://sinologist.com.ua/kitaj-ta-ukrayina-stvoreni-dlya-strate/> (дата звернення: 28.11.2023).

39. Всесвітній економічний форум. URL: <https://www.weforum.org/> (дата звернення: 23.11.2023).

40. Світовий банк. URL: <https://www.worldbank.org/> (дата звернення: 27.11.2023).
41. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.11.2023).
42. Експорт України 2022: вплив пів року війни на географію та обсяги продажів. URL: <https://business.dii.gov.ua/cases/eksport/eksport-ukraini-2022-vpliv-piv-roku-vijni-na-geografiu-ta-obsagi-prodaziv> (дата звернення: 05.11.2023).
43. Україна та Китай підписали нову п'ятирічну Програму співробітництва в космічній галузі. URL: <http://space.com.ua/2020/10/22/ukrayina-ta-kitaj-pidpisali-novu-p-yatirichnu-programu-spivrobotnitstva-v-kosmichnij-galuzi/> (дата звернення: 26.11.2023).
44. Аудит зовнішньої політики: Україна-Китай: Дискусійна записка, Інститут світової політики. URL: <http://iwp.org.ua/ukr/public/1842.html> (дата звернення: 18.11.2023).
45. Трофімцева О. О. Україна та Китай зацікавлені у розширенні торговельно-інвестиційного співробітництва в аграрній галузі. URL: <http://minagro.gov.ua/node/24528> (дата звернення: 17.11.2023).
46. Чжан Юньлин. Китай. *Щомісячний журнал*. 2017. № 05 (139). С. 26-29.
47. Woetzel Jonathan Bridging global infrastructure gaps. URL: <http://www.mckinsey.com/industries/capital-projects-andinfrastructure/our-insights/Bridging-global-infrastructure-gaps> (дата звернення: 15.11.2023).
48. Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21stCentury Maritime Silk Road / National Development and Reform Commission (NDRC), People's Republic of China. URL: http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20170330_669367.html (дата звернення: 29.11.2023).
49. The Belt and Road Initiative // Hong Kong Trade Development Council. URL: <http://china-traderesearch.hktdc.com/business-news/article/One->

Belt-One- Road/The-Belt-and-RoadInitiative/obor/en/1/1X000000/1X0A36B7.htm
(дата звернення: 10.11.2023).

50. Порозник В. Проект «Один пояс-один шлях» можливості для України. Міжнародний центр перспективних досліджень. URL: http://www.icps.com.ua/assets/uploads/images/files/china_project_s.pdf (дата звернення: 13.11.2023).

51. Кошовий С. А. Економічний пояс великого шовкового шляху: транспортний вимір. Китаєзнавчі дослідження. 2014. № 1. С. 51-60.

52. Сирожкін К. Сполучення ЄАЕС і ЕПШП. URL: https://www.imemo.ru/files/File/magazines/rossia_i_novay/2019_02/9Syroezhkin_Sopyazheniye.pdf (дата звернення: 15.11.2023).

53. Новий Шовковий шлях: маршрут, схема, концепція. URL: <http://poradumo.pp.ua/cikave/55669-noviy-shovkoviy-shlyah-marshrutshema-koncersya.html>. (дата звернення: 21.11.2023).

54. Miao S. Xion «Belt and Road»: Not China's solo but in spiring chorus /S. Miao. URL: http://news.xinhuanet.com/english/2018-03/28/c_134105208.htm (дата звернення: 28.11.2023).

55. США та Китай залишаються найбільшими торговими партнерами ЄС. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2019/03/27/7032337> (дата звернення: 25.11.2023).

56. Петтіс М. Як валютні маніпуляції Китаю зміцнюють долар? URL: <http://inosmi.ru/economic/20160831/237694184.html> (дата звернення: 16.11.2023).

57. Пустовойтова О. США – проти китайського проекту «Один пояс, один шлях». URL: <https://www.fondsk.ru/news/2017/09/17/ssha-sozdajutsistemu-protivodejstvija-kitajskomu-proektu-odin-pojas-odin-put-44668.html> (дата звернення: 02.12.2023).

58. Велика гра КНР за глобальне лідерство: історичні корені, сучасні інструменти, майбутні наслідки. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/velyka-gra>

knr-za-globalne-liderstvo-istorychni-koreni-suchasni-instrumenty-maibutni-naslidky (дата звернення: 12.12.2023).

59. Міжнародний круглий стіл «китайсько-російське співробітництво в контексті війни в Україні». URL: <https://sinologist.com.ua/mizhnarodnyj-kruglyj-stil-kytajske-rosijske-spivrobotnytstvo-v-konteksti-vijny-v-ukrayini/> (дата звернення: 02.11.2023).

60. Падіння інвестицій у Китай: чому іноземні компанії знижують свою залежність від азіатського гіганта? URL: <https://inventure.com.ua/uk/analytics/investments/padinnya-investicij-v-kitaj:-chomu-inozemni-kompaniyi-znizhuyut-svoyu-zalezhnist-vid-aziatskogo-giganta> (дата звернення: 16.10.2023).

61. Економічне зростання Китаю у 2022 році було одним з найгірших за всю історію через COVID. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/01/17/696032/>. (дата звернення: 02.12.2023).

62. Посольство України в Китайській Народній Республіці. URL: <https://china.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/186-torgovelyno-jekonomichne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-kitajem/torgivlya-ta-investiciyi> (дата звернення: 15.10.2023).

63. China 2030. The World Bank. Development Research Center of the State Council, the People's Republic of China URL: <http://www.worldbank.org>. (дата звернення: 12.12.2023).

64. Will China Force the Saudis to Dump the Dollar? URL: <http://pervodika/articles/1194612.html> (дата звернення: 28.11.2023).

65. Doing Business. URL: <https://archive.doingbusiness.org/en/doingbusiness> (дата звернення: 15.12.2023).

66. Атаманчук З. А., Просянюк А. В. Зовнішньоторговельні відносини України з КНР: поточний стан та перспективи розвитку. Галицький економічний вісник. 2023. Том 85. № 6. С. 183–189.

67. Атаманчук З. А., Просянюк А. В. Розвиток зовнішньоторговельних відносин України з КНР. The 26th International scientific and practical conference «Scientific trends and ways of solving modern problems» (July 04-07, 2023) La Rochelle. International Science Group. P. 46-49.

